

OSIŠČU ZE ZDAJ SLABA PREDE. — Roosevelt mu je pred poslanci kanadskega parlamenta zapretel, da če se čimprej ne poda, bo toliko slabše, kajti porazu se ne bo mogel oteti. Skupna izjava Roosevelta in Churchilla, z njuno konferenco v Quebecu, je, da je bil s tujcem uspešen in rezultati pa bodo razvidni iz bitk na določenih krajih.

Anglija in Zed. države v vsem sporazumljene

FRANCOSKI ODBOR NARODNE OSVOBODITVE PRIZNAN S PRIDRŽKI. — NA PRIHODNJEM SESTANKU BO TUDI RUSIJA ZASTOPANA? OFENZIVNI NAČRTI PROTI JAPONSKI

S konferenca v Quebecu ni bila ničene dramatične izjave. Roosevelt je v svojem govoru pred poslanci kanadskega parlamenta v Ottavi dejal, da bodo zaključki ameriških in angleških zastopnikov kmalu občutni v Nemčiji, Italiji in na Japonskem, in ako bi Hitlerjevi ljudje poslušali razprave v Quebecu, bi uvideli, da je za Nemčijo najboljša, ako se poda takoj namesto pozneje.

Sporazum glede Francije
Četudi sta Roosevelt in Churchill izjavila, da je vladal na konferenci v Quebecu, kakor na prejšnjih, med ameriški in angleškimi zastopniki popoln sporazum, je vendar znano, da se med njimi tudi nesoglasja.

Na primer v vprašanju francoskega odbora narodne osvoboditve v Alžiru, ki je v glavnem dete ameriške vlade in zavezniškega poveljnika generala Eisenhowerja, potem pa se ga je branila priznati. Trn v peti ji je general DeGaulle, ki skupno z generalom Giraudom načeljuje odboru.

Nekateri v Angliji so priporočali, naj se odbor v Alžiru prizna za francosko vlado, a ker ameriški state department ni hotel o tem nič slišati, je ta sugestija padla v vodo.

V Quebecu so se saj toliko sporazumeli, da se francoski odbor prizna z gotovimi pridržki za zastopnika francoskih interesov v kolonijah.

Ameriška nota, v kateri se odboru sporoča to priznanje, je zelo hladna, angleška priznava, Rusija pa bi rajše, da se bi dalo odboru več pravic, in kar se nje tiče, bi ga rada priznala za vlado, a je v danjih okoliščinah primorana ravnati se po željah ameriške in angleške vlade.

Anthony Eden popustil
Tudi angleški tajnik vnanjih zadev Anthony Eden bi rajše, da se bi s priznanjem ne za-

vlačevalo kot se je. Ob enem je on naklonjen De Gaulleu, a sta se on in Churchill udala ameriškemu pritisku in tako je Giraudov-DeGaulleov odbor priznan ne da bi mu bila dana popolna oblast vladati v francoskih kolonijah, ki so v njegovi posesti, niti ni priznan za zastopnika Francije same. To pomeni, da jo misli vladati ameriška-angleška okupacijska oblast, kadar namreč bo okupirana od zavezniških čet, dokler si—kakor pojasnjuje ameriška vlada—Francija svobodno ne izvoli vlade po svoji prosti volji.

Članom zamejnih vlad to ravnanje s francoskim odborom ni všeč, ker se boje, da če se bo Amerika preveč umešavala v notranje zadeve drugih dežel, bo v njih po vojni težko uspostaviti normalne politične razmere in svobodne vlade. Zato se francoski odbor v Alžiru brez pridržka priznava belgijska, nizozemska, nor-

(Konec na 5. strani.)

Reakcija v naporih za zaščito fašizma v novih oblikah z istimi smotri

Profesor G. A. Borgese, ki je bil v letih 1917-18 pod italijanskim premierjem Orlandom šef propagande v Rimu, je v predavanju minuli teden v Chicagu prijemal angleško in ameriško poveljstvo v Siciliji, ker daje potuho italijanski reakciji, namesto da bi pomagalo demokratičnim strujam, ker edino s temi bi mogla Italija v preporod.

Borgese ni socialist, a priporoča zaveznikom, naj podpro socialno demokracijo v Italiji, če jim je za zgraditev svobodne državne oblike na razdrapani dedščini, ki jo je Mussolini zapustil.

Iz njegovega govora pa je bilo razvidno, da dvomi v iskrenost zavezniških obetanj.

On kot nešteto drugih demokratov je mnenja, da sta ameriška vlada, in pa angleška vlada, ki je torijska, čeprav so v nji tudi zastopniki delavske stranke, odločeni ohraniti Evropo "redu in miru", kar pomeni staremu sistemu izkoriščanja v prid aristokracije, velikašev, kapitalistov in cerkve.

Italijanski socialistični časopis La Parola v New Yorku naglašja slično bojazen. In pa vsi liberalni ameriški ter angleški žurnalisti, med slednjimi posebno socialist profesor Harold Laski, ki je v poznanju mednarodne ekonomije svetovno znan mislec.

Italija ni izjema v tej anglo-ameriški politiki strahu pred socialnimi preobratu. Slično politiko goje reakcionarci zavezniških dežel v Španiji, da otmo fašizem v nji, podpirajo protisovjetsko politiko Turčije, ljubimkajo z reakcijo v Južni Ameriki, delujejo za ohranitev ohromele savajske dinastije, pomagajo Vatikanu in iz ameriškega državnega departmanta trebijo še tisto malo, kar je bilo količkaj liberalnega v njemu.

Tako vidimo dovolj razločno, da je tu boj, kakor zmerom, med svetostjo privatne lastnine in njenim privilegijem izkoriščanja, in med onimi, ki si prizadevajo izklesati pot v politično in ekonomsko svobodo. Namreč v proglašene štiri svobodščine v pravem pomenu besede, ne pa v papirnate obljube.

Sovjetske zmage na vzhodni fronti

Od prvega dne, ko je bila Rusija napadena, je sovjetska armada v bitkah brez odmora, bodisi poletni kot pozimi. Razlika je le, da letos zmaga, ker se je pripravila za ofenzivno akcijo.

Po ruskih cenitvah znašajo nemške izgube od 5. julija pa do sedaj na vzhodnem bojišču milijon mož (ubitih in ranjenih). Nemci trdijo, da so ruske izgube še večje.

Ze to število ubitih in ranjenih samo na sebi dokazuje, kako ogromna je bitka na vzhodni fronti. Kolonar K. M. Landis II. komentira, da je v boju z rdečo armado 200 nemških in satelitskih divizij, ameriške in angleške ter kanadske čete v Siciliji pa so imele proti sebi le tri nemške divizije.

Kaj so glede tega sklenili na konferenci v Quebecu, bo

Ko je bila končana bitka v Tuniziji, so imele zavezniške čete precej odmora in ga imajo spet v Siciliji. Sovjetska armada pa je v akciji brez prestopka.

To je vzrok, čemu časopisi v Rusiji bolj in bolj vprašujejo, čemu se ni druge fronte in trdijo, da bi bila vojna v Evropi lahko že letos končana, če bi angleška in ameriška armada hotela udreti na kontinent.

Ko so ameriški reporterji v Moskvi vprašali nekaj višjih vladnih uradnikov, ako kampanjo za drugo fronto v sovjetskem tisku neguje vlada, so odgovorili da ne, pač pa da je izraz ljudske nejevolje nad odlašanjem z invazijo.

Kaj so glede tega sklenili na konferenci v Quebecu, bo

Materijalna podpora zaveznikom znaša že nad 13 milijard dol.

Predsednik Roosevelt je podal poročilo o materialni podpori, ki jo dajejo Zed. države na podlagi lend-lease postav. Ta je znašala do 31. julija že vrednosti \$13,973,339,00.

V poslanem materialu se goraja vsota deli: 50% municija, 21% industrialni produkti, prevažanje in druga poslužba 15% in 14% živila.

Anglija je tega blaga dobila v vrednosti štiri in pol milijarde, drugi njeni kraji, včevši Avstralija, pa eno milijardo 363,000,000 dolarjev, torej blizu 50 odstotkov.

Sovjetska Rusija je dobila ameriškega materiala za \$2,444,000,000, od tega 57 odstotkov municije.

Izmed vsakih 100 v Ameriki izdelanih bombnikov so jih dobili zavezniški 17, in 25 odstotkov drugih tu izdelanih bojnih aeroplanov, 22 odstotkov tankov in 36 odstotkov srednje težkih tankov, pravi poročilo.

Največ ameriških aeroplanov je dobila Rusija.

Dasi se ta pomoč zaveznikom daje pod oznacbo "posojevanja ali pa dajanja v najem", je Roosevelt v tem poročilu omenil, da Zed. države ne pričakujejo povračila v materialu ali v gotovini. Glavno vprašanje za te ameriške prispevanje bo zmaga zaveznikov in zavarovanje miru, je dejal predsednik.

Dan SNPJ

Običajna letna slavnost dneva SNPJ bo letos v Chicagu, v jedrini dvorani. Prične se v soboto 4. septembra in konča z obširnimi sporedom v nedeljo. Nastopili bodo mladinski krožki, pevski zbori, sopranistka Tončka Simič iz Clevelanda, govornik pa bo Maynard C. Krueger.

Shod v Sheboyganu v prid Sansa in pomožne akcije

V soboto 11. septembra bo v Sheboyganu shod, ki ga sklicujeta podružnici Sansa in JPO SS. Vrtil se bo v Standard Hall. Glavni govornik bo Etbis Kristan.

Konvencija HBZ

Ta teden se je pričela v Chicagu, v hotelu Sherman, konvencija Hrvatske bratske zajednice. O nji bomo poročali v naslednjih številkah.

pokazala bodočnost, a v Moskvi menijo, da velike zavezniške invazije na kontinent v tem letu ne bo.

Državni oddelek zvezne vlade na kritičnem rešet

BERLE IZJAVIL, DA SO OBDOLŽITVE O REAKCIONARNOSTI STATE DEPARTMANTA NEUPRAVIČENE. — TUDI HULL SE JEZI NAD TOLMACI WELLESOVE RESIGNACIJE

Odvzem službe sovjetskemu veleposlaniku Maksimu Litvinovu v Washingtonu je bila senzacija, dasi je bilo že dolgo znano, da ga bo njegova vlada pozvala iz Amerike. Značilen pa je bil način, po katerem je to storila.

Drugo nepričakovano preenečenje

V irtih dneh je prišla v javnost uradno nepotrjena vest, da je državni podtajnik Sumner Welles resigniral. Bilo je že dolgo znano, da se Welles in tajnik Cordell Hull ne razumeta in da Welles tudi s pomožnimi tajniki v državnem oddelku težko izhaja.

Zato so politiki in časnikarji dolgo ugibali, kdo bo koncem konca tisti, ki bo moral predsedniku sporočiti svoj izstop.

V tem boju je na vse zadnje zmagal Hull, ker ima v kongresu veliko več zaslobe kot Welles in oporo ima še posebno v južnih državah, ki so vse v pesti demokratske stranke.

Zanimiv slučaj je le v tem, da je Welles po zaupnih potih sporočil svoj izstop iz službe v času, ko bi morala biti pozornost javnosti obrnjena na konferenco v Quebec, ne pa v odstavljeno Litvinova in v Wellesovo resignacijo.

Konservativna vnanja politika

Državni departman zvezne vlade je veljal ves čas za zelo konservativno ustanovo tudi še dokler je Sumner Welles bil v njemu skoro tako vplivna oseba kakor Cordell Hull. Je pa Welles v mednarodnih zadevah veliko bolj širokogruden

in velja za zelo dobrega posameznika diplomacije posameznih dežel in za presojevalca razvoja v odnosjih med deželami. Zato je bil Welles v državnem oddelku edini diplomat, v katerega je imel predsednik Henry Wallace popolno zaupanje in sta se z njim o državnih poslih velikokrat posvetovala.

Znano je, da se podpredsednik Wallace za aktivnosti državnega oddelka zanima veliko bolj kot pa je Hullu ljubo in nobena tajnost ni, da sta si vsled tega velikokrat v navzkrižju. Tudi je znano, da če bi bilo po volji liberalcev v vladnih krogih, bi moral Hull resignirati, ne pa Welles.

Zaničane obdolžitve

Po njegovem odstopu so se proti državnemu oddelku pojavile nebrojne kritike, kakršne se je prej več sušljalo kot pa se jih javno razglašalo, in tudi predsednik Roosevelt je bil kritiziran, češ, da bo njegov evangelij štirih svobodščin in atlantskega čarterja malo zalegel, če bodo z njim ravnali ljudje, kakršni imajo v področju najvažnejše oddelke zvezne vlade.

Ker se je Hullu zdelo kritik preveč, je na kratko izjavil, da so napadi na njegov urad v korist osištju in da ni prav, ker se kako resignacijo izrablja v ustvarjanje senzacije in za sejanje dvomov v iskrenost ameriške vnanje politike.

Prošlo nedeljo pa se je oglašil z daljšo izjavo pomožni tajnik Adolf A. Berle, ki je zanič

(Konec na 5. strani.)

Krog agitatorjev za širjenje Proletarca se vzpodbudno več

Od prvega julija pa do 26. avgusta je dobil Proletarec 184 novih in 264 obnovljenih naročnin, ter \$248.81 v tiskovni sklad.

Tako prvi drugi izkaz v kampanji za ta list, ki je objavljen na 3. strani v tej številki.

V prvih štirih tednih se je udeležilo kampanje 37 posameznikov. V tem, ki je priobčen ta teden, jih je 19 več. Skupaj torej 56.

Je s to kampanjo nekako tako, kakor z zavezniki, ki so se znašli v vojni z osiščem. Od kraja ni izgledalo prav dobro zanje, a položaj se je spremenil iz porazov v zmagovanje.

V tej naši kampanji nismo pričakovali, da cilj dosežemo že v prvih dneh, ker vemo, da se morajo agitatorji v taki akciji polagoma pripraviti in razmahniti. A začetek je dober. In kakor pravijo zavezniki, ne se zanašati za zmago na druge, tako je tudi pri nas najboljša, da se ravnamo po enakem pravilu. Če mi ne dosežemo tega cilja, ne bo nihče mignil niti z mazincem za nas, pač pa se bo vsak nasprotnik veselil našega fiaska.

V tej številki pišeta o agitaciji za ta list Anton Jankovich in Anton Tomšič. Ne le pišeta, ampak tudi delata v nji. V Detroitu se to kampanjo oglašava v radiu. Vse to je nam v vzpodbudo. A vendar, za dosego cilja — tisoča novih naročnikov — potrebujemo ne samo 56 agitatorjev, kolikor jih je dosejal, pač pa par sto nadaljnih prostovoljcev. Plače za to delo ni nobene, razen zadovoljstva vsakemu, ki pomaga, da vrši svojo nalogo čimboljše jo more.

"Podržavljeni" premogovniki vrnjeni lastnikom

Notranji tajnik Harold L. Ickes je dne 23. avgusta označil, da je produkcija na polju mehkega premoga spet normalna in s tem je izginila potreba za obratovanje pod državno kontrolo. Koncem minulega tedna so bili rovi vrnjeni lastnikom povsod, kjer je zvezna oblast smatrala, da ni več vzroka za nadaljevanje obrata pod državno kontrolo.

Tednik Reading Labor Advocate je ves čas letošnjega spora UMW z lastniki in z WLB dokazoval, da je bilo to podržavljenje... izvršeno deloma valed osebnega spora med John L. Lewisom in člani WLB (War Labor Board), a največ pa proti uniji premogarjev in njenim zahtevam.

Vladni prevzem obratovanja premogovnikov je bil izvršen ne samo v interesu nadaljevanja produkcije, temveč v zaščitenje interesov lastnikov, in pa da se pouči Lewisa, kako naj v bodoče nastopa, če noče izgubljati bitk.

Na ikodi so edino premogarji in pa Lewisov prestidž je mnogo trpel.

"Podržavljenje" rudnikov in industrije na tak način je farsa. Čemu prevzemati podvzetja v vladno upravo samo kadar so delavci v boju z lastniki? V slučaju zahtev premogarjev so družbe nalašč ustvarile položaj, v katerem je dobilo kapitalistično in pa nepoučeno časopisje priložnost udrhati po delavcih, ki kopljejo premog, kongres pretvezo za sprejem protiunijanskega zakona in vlada pa vzrok za prevzem industrije, ker je bil v nji delavski nered.

Vsa afera se je torej sukala ves čas samo proti premogarnem in predsedniku njihove unije, dasi je notranji tajnik Ickes priznal, da gre veliko krivde za ta boj na račun operatorjev.

War Labor Relations Board je doslej zavrgel skoro vse važne zahteve unije premogarjev in tudi njeno pogodbo z družbami v Illinoisu, ki je dooločala, da dobe v bodoče plačo od časa, ko vstopijo v rov, namesto žele od tiste ure, ko pridejo na svoj delovni prostor. Mnogi imajo po miljo in več poti v rovu, predno so na svojem kraju in Lewis je smatral, da če zvišanje mezd je drugače ni mogoče, naj se jim bi saj ta čas plačalo. A večina

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanška Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopoljalci in oglaševalci morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor..... Frank Zaitz
Business Manager..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864Nekaj misli o unijah
k delavskemu prazniku

Letošnji Labor Day bo za milijone delavcev v vojni industriji delavnik kot vsak drugi dan v tednu. Zato bodo običajne manifestacije na ta delavski praznik manjše kot prejšnja leta, čeprav je več delavcev organiziranih kot kdaj prej v zgodovini ameriškega unijskega gibanja. Govorniki bodo na ta praznik unij to dejstvo posebno poudarjali.

Nad dvanajst milijonov delavcev je v unijah AFL, CIO, v bratovčinah železničarjev in v samostojnih unijah, kot so UMW, zveza tiskarjev itd.

To je sila, ki pa bi lahko pomenila v ameriškem gospodarskem in političnem življenju veliko več ako bi bile vse unije v skupni zvezi in če bi bile za svojo politično akcijo.

Četudi vsi voditelji priznavajo, da jim bi bila skupnost potrebna, so unije ob svojem letošnjem prazniku še prav tako daleč od nje kot so bile pred letom. Eksekutivi AFL in CIO sta podvzela v tej vojni le par skupnih nastopov, na primer v boju proti naraščanju draginje, z obiski k Rooseveltu, v kampanji zoper protidelavske predloge v kongresu in v obrambi unijskega gibanja pred napadi reakcije.

Uspele niso v nobenem oziru. Kongres je pod pretvezo boja proti stavkujočim premarjarjem kar v naglici sprejel eno izmed najbolj reakcionarnih postav, kar jih je bilo še kdaj predlaganih proti organiziranemu delavstvu, draginja ni ustavljena in propaganda proti unijam v časopisu, v radiu ter v zakonodajah ni prav nič prenehala.

Sovražniki unij ščujajo proti njim ne samo med civilnim prebivalstvom temveč tudi med vojaštvom, pravijo, da z velikim uspehom. To unijam ne obeta nič dobrega. Ako se vojaki vrnejo v civilno življenje z gnjevom do unij in s sovražstvom do unijskih "raketičarjev", bodo imele nasprotnika, ki jim lahko stori veliko škodo. Delodajalci, organizirani v zvezi industrialcev in v trgovski komori, bodo med vojaštvom s svojimi propagandisti po radiu, v tisku in s posebnimi agenti nadaljevali s sejanjem mrznje proti unijam do konca vojne. Njihov namen je če ne prej saj takoj po vojni s pomočjo milijonov brezposelnih in vračujočega se vojaštva v civilne službe unijsko gibanje oslabiti in uveljaviti odprto delavnico kjerkoli mogoče.

Večina kongresnikov je unijam nasprotna, mnogi pa so jim brezobzirno sovražni. Legislature posameznih držav sprejemajo proti njim tako stroge zakone, kot da so unije gnezda prekuhuhov in zločinskih v svojih nakanih toliko, da jih je treba ograditi in se jih varovati s pomočjo zakonov in najstrožje državne kontrole.

Toliko srdite propagande proti unijam kot tu se ne dogaja v nobeni demokratični deželi, vzlic temu, da je delavsko gibanje v njih proti kapitalizmu in za socializem. dočim so tukajšnje unije za obstoječi sistem privatne lastnine in s tem za izkoriščanja delavstva v prid bogatašev, čeprav ne priznajo tega.

Odbor Ameriške delavske federacije je na svoji nedavni seji znova izjavil, da ostane njeno stališče o politični akciji nespremenjeno. Je proti ustanovitvi delavske stranke in v volilnih kampanjah pa bo podpirala "delavske" prijatelje v republikanski in demokratiški stranki, kakor vsa leta doslej. Dalje je odbor izjavil, da je AFL bila in je sedaj za sedanji gospodarski sistem (to je za kapitalizem), v veri, da si delavstvo lahko v njemu izboljšuje življenjske razmere boljše kot v kakem "neameriškem" sistemu. Njena glavna zahteva za po vojne reforme je izboljšanje socialnega zavarovanja toliko, da bi imeli delavci zadostno ekonomsko zaščito in podporo v slučaju brezposelnosti, v boleznih in pa dovolj visoke pokojnine na starost in v slučaju trajnih poškodb, ki jih bi onesposobile za delo. Enako zaščito naj se oskrbi otrokcm, ženam in vdovam.

Voditelji unij CIO, saj precejšnja večina izmed njih, so v političnih smotrih bolj dalekovidni. Imajo posebne krajevne politične odbore, ki se že sedaj pripravljajo na politično akcijo.

Na ustanovitev delavske politične stranke tudi CIO ne misli, a v politični akciji se poslužuje terminologije, ki je veliko bližje socialistični kakor pa oni, ki se je drže govorniki AFL. Vzrok tej razliki je, ker je veliko odbornikov in organizatorjev CIO iz socialistične šole.

Dve veliki napaki bosta topli unijsko gibanje, čim bo vojne konec in se prične proces v "normalne razmere". Prvič razdruženje, in drugič, ker zametovajo samostojno politično akcijo in socialistični program. Zelo verjetno je, da bodo baš pod pritiski takih okoliščin in povojne reakcije te svoje napake priznale in se spremenile v resnično delavsko gibanje, ki bo tudi za odpravo sedanjega sistema izkoriščanja, ne samo za višje mezde in krajšanje delavnika.

SOVJETSKA ARMADA je dosegla v svoji prvi poletni ofenzivi naravnost presenetljive uspehe. Ni čudno, da se proti USSR pojavlja vsled njenih zmag toliko nezupanja in bojazni! Glavni vzrok za strah pa ima Hitler, ker se je z napadom na Rusijo toliko ukanih, da si je več kot pospeil svoj konec. Izmed važnih strateških mest, ki jih je dobila v letošnjem poletju v svoji ofenzivi nazaj rdeča armada, je Orel. Gornji prizor predstavlja sovjetske čete in pa prebivalce v praznovanju zmage v znamenju počitka. Potrebni so ga bili in zaslužili so si ga.

Obletnica, ki ne pomeni
drugega kot nadaljevanje
prve svetovne vojne

Ko je počil v Sarajevu leta 1914 usodni strel, se je dolgotrajno premirje med vesilami v Evropi hipoma razmaknilo in po svetu je začelo. Tistemu poglavju smo potem dali naslov "prva svetovna vojna".

Šele ko je je bilo konec, so državni priznali, da ji intencija v Sarajevu ni bil vzrok. In še nekaj let pozneje so rekli, da se tudi takratni Nemčiji, ki jo je vladal kaiser Wilhelm, ne more pripisati ves smrten greh, zanjo.

Prva svetovna vojna je nastala vsled sistema kakršen je bil. Ni ga odpravila, ko se je nehala. Slediti je morala neizogibno druga svetovna vojna.

Woodrow Wilson v prvi ni mogel prodreti s svojim programom. Kako bo, ko neha sedanji konflikt?

Vsi, ki so za ohranitev kapitalizma, vedo, da z njim pogoji za nadaljevanje fašizma ostanejo, in pa vsi drugi pogoji, ki bodo netili oboroževalno tekmo in svet po kratkem odpočitku vrgli v "tretjo" svetovno vojno.

Morda ne, če bodo ljudstva prevzela vlade, namesto da se bi pustila vladati od posedujočih, kot so se dosedaj.

O pričetku sedanje vojne in o predhodnih vojnah, dalje o drugih dejanjih sedanje krvave drame je napisal zanimiv članek John Crown, ki ga je razmnožila in razposlala listom ONA. Tu ga objavljamo v celoti. Glasi se:

Dne 1. septembra je štiri leta, odkar se je začela druga svetovna vojna, toda neglede na ta uradni začetek, se je mir končal že pred 12. leti, ko so Japonci zasedli Mandžurijo; 6 let je od takozvanega "kineškega incidenta" v Pekingu; 8 let je odkar so Italijani napadli Abesinijo, a pred 7 leti je izbruhnila državljanska vojna v Španiji. Vedno bolj postaja jasno, da bodo zgodovinarji v bodočnosti smatrali, da se je s temi prejšnjimi spopadi v Aziji, Afriki in Evropi začela druga svetovna vojna.

Toda šele, ko se je začela prava evropska vojna, so se zagnale sive Hitlerjeve armade skozi Evropo in vsak dvom o neizogibnosti splošnega svetovnega spopada je izginil.

Akoravno je mnogo sličnosti med to novo svetovno vojno in ono od leta 1914, je razvojni pokazal vendar tudi precej bistvenih razlik. Kar se kajzerjevimi armadam ni posrečilo v letu 1914, se je po-

kazalo za Hitlerjeve mehanizirane divizije in njegovo Luftwaffe majhen problem—bese da "blitzkrieg" je prešla v po sest najpreprostejših ljudi.

Prvo neprijetno presenečenje je v primeri z letom 1914 je bil separaten mir francoske vlade pod maršalom Petainom... in ime slavnega zdravilšča Vichyja je začelo zveneti nezdravo...

Italija je napadla Francijo, ko je bila že poražena in predsednik Roosevelt je ogorčeno obtožil Mussolinija, da je Francijo zabolal v hrbet. Potem je Luftwaffe bombardirala London, toda Britanci se niso upognili in Nemci niso mogli izvesti invazije.

V letu 1941 so padle še Jugoslavija in Grčija, kjer so Nemci pomagali Italijanom zavojevati deželo, katere Italijani niso mogli premagati. Pararšutisti so nato še zavzeli otok Kreta.

Dne 22. junija so Nemci napadli Rusijo, s čimer je bila končana ona neverjetna igra Hitlerja in Stalina, v kateri sta oba skrivala svoje resnične misli. Diplomacija ni bila uspešna ustvariti prijateljstva med Kremlinom in Downing Streetom, toda Hitlerjev napad v nedeljo zjutraj je to hitro popravil.

Kmalu nato, dne 9. avgusta 1941, sta premier Churchill in predsednik Roosevelt proglasila Atlantski charter, ki je eden od najbolj demokratičnih udarcev v svetovni vojni ideologiji.

Napad na Pearl Harbor dne 7. decembra je prinesel vojno napoved proti Japonski in potem proti Nemčiji in Italiji.

V začetku je imela Japonska iniciativno v rokah in je šla od uspeha do uspeha. V prvih mesecih leta 1942 je padla Manila, Singapur, Bataan, Corregidor in vsa vzhodna Indija s svojimi otoki.

Po težkih bojih v poletju 1942 so Rusi pozimi strahovito porazili nemško armado pri Stalingradu in zajeli 300.000 Nemcev. V januarju 1942 so prispeli prvi Amerikanci v severno Irsko, 8. novembra istega leta pa so ameriške čete izvedle invazijo francoskih kolonij v Severni Afriki in v maju 1943 je bilo vse dovršeno z zavzetjem Tunisa in Bizerte.

Iz Severne Afrike so zavezniški očistili Sredozemsko morje, katero je Mussolini bahavo imenoval "Mare nostrum". Invazija Sicilije je kmalu podrla fašizem in njegovega dučija, s čimer se je začelo v Italiji in

tudi drugod po svetu izbrisane dobe fašizma.

Tako piše John Crown. Datume je pravilno navedel, ni pa v skladu z resnico, ako trdi, da je z Mussolinijem padel tudi fašizem v Italiji. Ta je še tam kakor je bil. Tudi v Siciliji, ko jo ima v področju zavezniška armada, ni še odpravljen.

Fašizem je namreč mogoče odpraviti le, ako iztrebimo vzroke. Teh pa tudi sedanji krmariji 'Zed. držav in Velike Britanije nočejo videti.

O agitaciji in nekaj o sebi

Cleveland, O. — Vsa hvala svetnikom vseh vrst, da sem bil letos deležen dva tedna plačanih počitnic. Bile so prve plačane v mojem življenju.

A te počitnice si nisem zasnoval za počitek in luksus, pač pa, da jih uporabim za agitacijo, pred vsem za pridobivanje novih naročnikov Proletarcu, ki ima sedaj kampanjo zanje, dalje Prosveti in pa za nabiranje oglasov v Ameriški družinski koledar.

A ker imam poleg omenjenega še razna druga opravila, sem se ob dobivih počitnic odločil lotiti se v prvi vrsti nabiranja oglasov v koledar.

Seveda agitacija za pridobivanje naročnikov je tudi nujna, a upam, da v nji sodeluje precej naših somišljenikov. Z oglašji pa je letos še večji križ kakor prejšnja leta. Časa zamudi več kot prej, pa manj ga imaš kot dokler smo bili le po malem zaposleni, mnogi pa sploh ne. Če hočeš sedaj pri nabiranju oglasov kaj prida uspeti, potrebuješ v ta namen več časa kakor pred vojno.

Izgovorov imajo ljudje sedaj poleg starih tudi precej novih, in letos še posebno. V marsičem so upravičeni. Na primer, čemu bi oglašal, ko pa ne dobim ne tega, ne onega, ne tretjega, da bi imel kaj prodati? V mnogih slučajih to drži.

Isto velja za grocerijske, mesarske, železarske in razne druge prodajalne več ali manj, pa tudi za gostilne in restavracije. Trгоvec si misli, čemu bi oglašal, ko lahko vseeno prodam kar dobim. A da bi dal tisto vsoto kar tako publikaciji v oporo, kot delajo velike ameriške prodajalne in druga podjetja v pomoč velečasopisju, tega pa malega trgovca ne mika posebno. Ima pač svoj življenjski boj kot ga imajo naši listi in kadar so razmere izredne, so oboji najprvo prizadeti, čeprav je drugače vse polno "prosperitete".

Vendar pa imamo v naših trgovskih krogih prijatelje, ki kadar koga vprašajo za oglas, se odzove in pošali ob enem. A so redki, ki jih bi bilo mogoče dobiti tako zlahka. Za marsikak oglas moraš napraviti dve, tri ali celo štiri

poti, predno ga dobiš, ali pa spoznaš, da ga sploh ne boš dobil in bi bila vsa nadaljna muja zaman.

Prideš, vprašaj za lastnika, poveš, čemu si prišel, pa ga ni doma. Namreč ne tiste osebe, ki odločuje. Ali pa jo dobiš in ti potem na dolgo ali pa prav na kratko pojasni, kakšen je zanj sedanji položaj in da bo morda moral celo ven iz biznisa.

A kak oglas za par copakov se le dobi, ko napraviš dve poti ali več, in potem je potrebna še ena s tirjavtvo. Zračunaj čas, ki ga pri tem zapraviš, pa stroške, ki jih imaš, in boš razumel, da se to delo vrši le iz dobre volje do našega časopisja in Am. druž. koledarja.

Večinoma se s tako agitacijo pečačo oni, ki so že tako ali tako obloženi z različnimi sejami, z odbori, kolektami v to ali ono dobro stvar in marsikdo še z odborniški službami. Vse to so takozvane brezplačne službe. Imaš jih, ker jih drugi nočejo in pa ker veš, da eden mora tudi taka dela opraviti. Imamo sedaj še Sans, pomožno akcijo JPO-SS, začelo se je tudi z akcijo za v pomoč vojnim ujetnikom iz Primorskega itd.

Veliko teh poslov pade običajno na eno in isto malo skupino onih ljudi, ki so se, kakor pravimo, pripravljani žrtvovati. Drugi, ki bi lahko pomagali, pa so ali brezbržni, ali pa se še norčujejo iz njih.

Jos. Durn je to stanje med nami v enem svojih nedavnih dopisov prav dobro naslikal.

Naši delovni rojaki, ki niso odrekli pomoči ne v enem ne v drugem podvzetju za napredno stvar, polagoma izgubajo, bodisi vsled umiranja ali pa utrujenosti in staranja. In če bo aktivnih med nami čezdale manj, kaj potem?

Zato kličem sodrugom in somišljenikom, stopite v vrste aktivnih vsi, ki še niste v njih, kajti le s skupnostjo bomo lahko zmagovali tudi v bodoče naše skupne naloge in delo.

Posebno priporočam ta klic onim, ki rajše kritizirajo kakor pomagajo. Če mi kdo reče, da sem slab agitator, bom izredno vesel, če me kdo drugi prekosil. Jamčim mu, da ga bom celo "tretal" in ga javno pohvalil.

Sicer pa je polja dovolj za vse nas, ki hočemo kaj delati na njemu. Vsakdo ima prijatelje in znance, pa bi lahko dobil med njimi novega naročnika, ali pa kak "copak" v Proletarcu, ki ima sedaj kampanjo zanje, dalje Prosveti in pa za nabiranje oglasov v Ameriški družinski koledar.

Naj nam bodo v bodrilo agitatorji, kot je "Big" Toni v Californiji, ki že leta pomaga in vzlic nesrečam, ki so ga doletavale njega in ženo, ni omagal, pač pa si ohranil dobro voljo in humor, in pa Anton Zornik, ki je v primeri s Tomšičem ravno obraten tip — namreč prvi vesel drugi resen. Imamo Kosina v Girardu, Jožeta Krebla v našem mestu, Durna v Collinwoodu in mnogo drugih, ki delajo ne da bi jamrali o težkočah, ki jih imajo v agitaciji.

Pregovor, da le po malem se zida v veliko, zanje drži. "Od zrna do zrna pogača, od kamna do kamna palača..." Le to je trajno in kaj vredno.

"Večni popotnik" bi prav rad, da bi mu kdo vzel nekaj agitacijskih opravkov z ramena. Še rajše pa, da bi drugi tekmovali z njim in med seboj. To nam bo vsem v veselje. Torej, "korajža velja!" Nadaljujmo. — Anton Jankovich.

"Big" Toni piše

Oakland, Calif. — Ker nisem že dolgo poročal z naše obale tja čez hribe in doline proti vzhodu, pa naj bo sedaj nekoliko šale. Mislim, da nam je potrebna v teh kritičnih časih.

V agitaciji za tisoč novih naročnikov Proletarcu nisem odnehal. Z njo nadaljujem osebno in pismeno. Pismeno se obračam do onih, ki so predalec, da jih bi mogel v sedanjih razmerah osebno obiskati. Pa si mislim: Prijateljsko pismo, še znamka, pa nekaj časa, ki ga porabim za pismo, to je vse, kar je potrebno v te vrste agitaciji. Naj vam zaupam, da ni brez uspeha.

Poročilom o razvoju kampanje za povečanje števila naročnikov z veseljem sledim. Rad bi, da bi kar brzela naprej, pa je pač tako, da s težkimi deli se le počasi napreduje.

Zelo me je razveselilo, ko se je oglašila v Proletarcu naša dobra prijateljica Mrs. Julia Parkel iz Los Angelesa. Poznam oba. Sta nas že obiskala in jaz njih. Sta jako razumna, napredna in gostoljubna. Upam, da se bo še oglašila.

Pozdravno karto sem prejel od Milke Kress, s poštnim žigom iz Pennsylvanije. Tudi ona je prijateljica tega lista in upam, da bo tudi v sedanji kampanji kaj storila zanj.

Včasih tudi mene mine vse veselje po koncertini in premisljujem o čudih božjih na tem puklastem svetu. Namreč o ljudeh. Kadar me takole udari samotožje, pa jamram, namesto igran in pojem. In sem doznal, da naš človek nič kaj prida ne porajta za svoje življenje dokler je živ, brigajo pa se le njegovi prijatelji zanj šele ko je v rakvi in je treba dati le še za maše.

Tako me včasih obide skušnjava spoznanja, da je med ameriški Slovenci veliko več nazadnjakov kakor naprednjakov in da kot narod živimo zgolj tjavendan. Kakor pride, tako naj bo! Kaj bi se brigali, ali jokali ali kleli! Vzemi kot je, ali pa pusti, in zbogom! Tako si včasih predstavljam življenje med nami. Namreč ako se slabo počutim. Kadar sem v takem stanju, vidim brezverce, kako se oblačijo v verniške plašče, in nemodirjane, ki človeku trobijo učenost v glavo. In pa rojake, ki so slovensčino pozabili, a angleščine pa se tudi niso naučili in morajo iz njih poslušati čisto nov jezik.

A ko te mine sveta jeza, pa je vse dobro. Pograbim koncertino, in igran in pojem in žena me začudeno gleda. Prej tako pust, sedaj pa tako "prismojen"!

A me je vajena takega. Pozna že davno moje muhe, in pa dobre in slabe moje navade.

O svoji družini bi h koncu tole omenil: Najin sin Joe je bil tu na dopustu. Prišel je iz Camp Edward, Mass., kamor se je od tu vrnil, od kjer je prišel. Teško se je poslovil od nas, posebno od svoje mlade žene in njunega devet mesečnega sinčka. Bržkone bo moral kama na bojišče, kajti taka je usoda vojakov.

Drugi sin, Frank, je še v taborišču v Teksasu. Kdaj odide, ne vemo.

Meni gre po starem, in tudi naši mami. Veliko boleznij je pretrpela v minulih letih in še jamra, da je noge bole. Dolgo ji niso prav nič koristile.

Vsi prijatelji in znanci vsepovsod, iskreno pozdravljeni.

Anton Tomšič.

Tuberkuloza se spet širi

Oddelek za zdravstvo v administraciji države Illinois poroča, da so se vsled vojnih razmer in večje zaposlenosti slučajni jetike zelo pomnožili. Leta 1939 jih je bilo 6,936, lani pa 8,753 novih prijav. Zdravstveni urad navaja za vzroke naraščanju gnečo v stanovanjih in naporna dela v industriji.

Tole mi ne gre
v glavo?

Če je Rusija res tako ogreta za separaten mir z Nemčijo, čemu se z njo tako silno bori?

POVESTNI DEL

MISKO KRANJEC: ZA SLUŽBO

(Nadaljevanje.)

"Zato, ker so te spravili v službo? Samo zato se boš moral oženiti?" je vprašala. Samo prikimal je. Mati je razumela.

Toda prav ničesar mu ni očitala. V dolgih letih, kar je študiral, se je sama mnogočesa naučila. Prej je bilo življenje tako enostavno, zdaj ga je gledala z druge strani. Nekeč je imela skromne, lepe sanje: Ignacij bo postal duhovnik, vzel jo bo k sebi, ko bo prišel na faro. Vse je splahnelo. In vendar ni mogla reči, da je razočarana. Bil je njen otrok, njen edini otrok. Vse mu je verjela, kar ji je kdaj pravil, čeprav se je izkazalo, da se mnogo tiste ga ne bo nikdar izpolnilo.

Rozina je prinesla čaj v skodelici in postavila na mizo pred nju. Potem je prinesla še sladkorja na peciva, ki sta ga z materjo napekli za njegov prihod.

"Sebi tudi prinesi," je rekla mati.

"Jaz bom v kuhinji," je odvrnila. "Ni časa, da bi posedala."

"Rekla sem ti, da sem prinesla."

Rozina je odšla molče po čaj.

"Zelo vas uboga," je rekel sin. Mati je molčala. Rozina je prinesla čaj in si vrgla vanj sladkorja. Potem je vzela pecivo in sedla na kraj mize, daleč od onih dveh.

"Preobleci se potem," je dejala mati dekletu. Rozina je pokimala. Čez čas, ko sta že srebrala čaj in prigrizovala, je rekla mati Ignaciju: "Oženil se boš seveda v mestu."

"Da, pri njenih starših." Mati je spet kimala. "Saj vas povabim," se je nasmehnil.

"Na poroko? Bog ve, kaj naj bi tam delala."

"Kaj boste tam delali!" je vzkliknil. "Pa vendar nočete.

da bi sam šel? Čemu bo pa to podobno?"

"Do pomladi je še daleč. Morda pa je niti ne dočakam ... Čedalje bolj čutim, kako mi pešajo moči. Prejšnje leto sem še tako lahko delala, kakor bi bila mlada. Zdaj me obide slabost in samo sedem kamor koli."

"K zdravniku vas odpeljem."

"Kaj bom pri zdravniku?" je rekla mirno. "Proti starosti in izmučenosti zdravnik ne poznajo zdravila. — Povrhu, zdaj tako nima več posebnega pomena. Vesela sem, da prideš v službo."

"Za dve leti," je rekel in čutil, da se je začel opravičevati, "vas vzameva k sebi. Povedal sem ji. Bila je navdušena za stvar. Tu prodamo in tam v mestu kupimo hišo. Zakaj bi se še mučili tu z delom, ko lahko tako sedite."

Mati je molčala nekaj časa. Potem pa je rekla: "Premislila sem si. Čemu bi hodila v mesto. Teh nekaj let, kar me še morda čaka — bi rada tu preživela. Tako sem se navadila. Rozina ostane pri meni, da bo delala. Ko pa umrem, potem lahko tu prodaš in kupiš za to v mestu hišo."

"Ne," je ugovarjal. "Morate priti k nama!" Pa je dobro vedel, da je ne bo k njemu. Razočarana se je. Ni bila tako razočarana, da bi mu zamerila, ne, tega ji ni mogel očitati. Razočarana je bila tembolj nad življenjem samim. To je trgal na njenem obrazu.

Rozina je odšla. Slišal je njene podrsavajoče korake po kuhinji, potem zunaj, zopet po veži. Zdaj pa zdaj je kje odpirala duri. Ogovarjala je kokoši in še iz hleva je bilo slišati njen razgovor z živino.

"Zelo pridna je," jo je pohvalil in hotel, da bi mati kaj rekla. Potem bi se tudi zaradi nje lahko opravičil pred ma-

terjo. Mati pa je molčala. Ali je čutila, kako ponarejena je ta njegova pohvala?

Odveč jima je bil pri hiši, to je sprevidel. Nekeč se ga je mati tako razveselila! Zdaj sicer ni kazala, da je razočarana nad njim, vendar pa si je moral priznati, da je našla prav nepotreben izgovor in se umaknila v kuhinjo.

Ostal je sam v tej stari, prijetni kmečki sobi. Lahko bi šel v svojo sobo, ki jo je nekeč sam uredil po svojem okusu. Pa je ostal tu, kjer sta živeli mati in Rozina. Vse je dihlo po svetem kmečkem miru, po negibnosti vseh stvari, ki so bile v sobi. Ni bilo otrok pri hiši, da bi razvlekli. Kakor je zjutraj Rozina pospravila, tako je vse ostalo do večera. Nikogar ni bilo, ki bi razmetaval, nikogar ni bilo, ki bi govoril ali prepeval, ali že kako drugače delal nered.

Mislil je, da bo opravičilo pred materjo težko. Zmotil se je, mati je razumela tudi tisto, česar ni povedal. Nemara bi bilo bolje, da se sploh ne bi opravičeval. Prav zaradi tega, ker je mati vse vedela. Zdaj se je osmešil v njenih očeh. Lahko bi mu rekla, kako malenkosten je!

Ona tega vendar ne bo storila.

Toda zdaj so nastopile druge stvari, na kar ni nikdar mislil. Tu je bila Rozina. Kaj bo z otrokom?

Ko mu je prvič to razodela, se je močno prestrašil. Po nekaj dneh pa se je pomiril. Premislil je vso stvar in se odločil: otrok naj živi. Njegov je, nikomur ne bo na poti. Takrat pa je bil Ignacij Koren neko drugi, kakor je ta danes. Bil je svobodan, komaj je odpisal prošnjo za službo. Čakal bi pač, dokler ne bi dobil službe, potem bi se oženil z Rozino in jo vzel k sebi. Stvar ni bila nič strašna.

Danes je vse drugače. Zavedal se je, da bo poročil Slivnikovo hčer. Kaj naj torej u-

LOJALNOST JE ČUDNA STVAR. Izgleda, da je masa s tistim, ki je na vrhu. Prebivalstvo mesta Catania v Siciliji je prirejalo ovacije, kakršna je na vrhu, na svoj poseben način kardinalom, kralju, prestolonasledniku in posebno dučesu. A gornja slika pa jih prikazuje v še večjem navdušenju, ko pozdravljajo dohod v svoje mesto vojskovo angleške črne armade. Namesto fašističnega pozdrava z metanjem rok kviku so jih stegovali z oken in balkonov doli ter metali angleškim vojakom sadje, masa na cesti pa je orila navdušenja. Svet se zna pač prilagoditi, kakor že pride.

krene z Rozino?

Jasno je samo eno: otrok ne sme priti na svet. O tem zdaj ni dvoma. Res, nekako se je prodal, toda to je malenkost, to delajo vsi, s tem se je lahko opravičeval. Če pa je že nekaj napravil, potem mora vsaj nekaj imeti od tega.

Bil je nemiren, nikjer ni našel pravega pokoja.

Večerja je minila tiho: spomnila ga je spet mnogih lepih nekdanjih dni, ko so prav tako lepo večerjali, ko je imel Rozino rad in se je veselil njene navzočnosti. Zdaj se ni ozrl po njej. Sedela je vdano za mizo, ne da bi kaj rekla, razen da je odgovorila materi, kar jo je ta vprašala.

Včasih se je ozrl po njej in vselej potem si je dejal: Jutri, jutri se mora odločiti.

Ta dan se mu ni ljubilo ničesar sklepati, za nič se ni hotel odločiti. Jutri. Vse je preločil na jutri. Jutrišnji dan bo moral nekako miniti, potem bo vse dobro, v soboto bo že tako lepo, mirno in tudi sam bo zadovoljen. V nedeljo pa bo pravi, lep in velik praznik, nemara bo že prišel dekret in morda se bo že odpravil z doma.

Zvečer je stopil k učiteljevim, kjer so zbrani učitelji in učiteljice tarokirali. Od tam pa se je vrnil prav tako nemiren, kakor je bil odšel. Povrhu so ga dekleta zbadala; toliko da mu ni ena rekla, da se je prodal. Zasovražil je te ljudi in si je želel samo enega: urediti te neprijetnosti in se potem odpeljati.

Tu nimam več kaj iskati. Zgubil je stik s tem življenjem. Nekeč se je brigal za vse. Mislil je in bil je prepričan, da bo lahko ljudem pomagal, bodisi z nasveti, bodisi kakor koli. Zdaj je sprevidel, da je to blazno, da je najbolje, če se loti tega, za kar je sposoben, in pozabi na vse, kar je nekeč ljubil.

Ko se je vrnil, je za en sam trenutek postal pred hišo in zaprl dežnik. Dež je čofotal v krnici pod žleбом, sicer pa je bil velik, skoraj strašen mir. Tu poleg je bil njegov dom, negiben, skoraj mrtev, dalje je bila vas, prav tako negibna, mrtva, vse je bilo mrtvo. Samo on je stal tu zunaj in zahotelo se mu je, da bi o nečem velikem razmišljal.

Odprl je, stopil v svojo sobo in legel, ne da bi prižgal luč. Samo rahlo je še pomislil: v veliki sobi spita mati in Rozina. In z Rozino bo treba jutri nekaj ukreniti. Kaj, tega zdaj še ni vedel.

Zjutraj se je zgodaj prebudil. Kajpa, mati in Rozina sta že vstali. Prisluhnil je njunemu razgovoru v kuhinji, pa ni mogel ničesar dojeti. Govorili sta šepetaje, kakor vedno, da ga ne bi motili. Tako sta se navadili šepetanja, da sta šepetali druga z drugo tudi tedaj, ko njega ni bilo doma. Ogrnil se je in stopil do okna. Odgrnil je zaveso in pokukal ven. Še vedno je bil oblačen dan, deževalo pa ni več. To ga je razveselilo.

(Dalje prihodnjik.)

Kupujte vojne bonde in znamke.

Kako je po skrušenju Italije s "provincio Ljubljano"?

Slovenija je v propadanju fašistične sile postala boljše, oziroma bo postala, če zavezniški Nemčije z vpadom skozi Francijo, Belgijo in Nizozemsko prej ne porazijo.

Vsekakor Slovenija v teh vojnih potresih neizmerno trpi. A Italija, s pobudo Vatikana, ji še objublja zaščito. Saj se morda še epominjate, kako so nam pravili, da Italijani v primeri z Nemci s Slovenci lepo ravnajo?

Sedaj, ko je Italija izgubila vso moč v deželah, ki jih je okupirala, pa se dogaja, da ji pomaga Vatikan ohraniti lice velesile. To ni nič čudnega. Kajti tudi Vatikan je v Italiji, kakor "republika" San Marino.

Zanimivo je poročilo JIC o novem fašističnem poglavarju, ki je bil poslan za diktatorja ljubljanski provinci. Že ko so bile ameriške in ostale zavezniške čete na pragu Sicilije, se je Italija še vedno ponašala, da je neizprosna gospodarica nad "ljubljansko provinco".

JIC je dobil podatke o namestitvi novega "Visokega Komisarja" zanjo, in pa dobesedni prepis, kakršnega so morali priobčiti vsi časopisi v takozvani tej ljubljanski provinci. Začenja se pa drugače kot prejšnji slični razglasi.

Namreč, nič več ni letnice "fašistične ere", in pa duče je izpuščeno. Prej se je moralo v vsaki objavi glasiti, da je to in to objavljeno v smislu te in te Mussolinijeve odredbe in mora dobesedno veljati po njegovem.

Poročilo o nameščenju novega upravnika province Ljubljana, kakor ga je razposlal koncem avgusta JIC, se glasi:

"Visoki komisar za provinco Ljubljano, ekselencja Giuseppe Lombrassa, ki je imenovan za novega načelnika naše province, se je rodil v Pessaro 20. junija 1906 in je vpisan v stranko od leta 1921. Udeležil se je slavljih dejanj krajinškega fašizma ob strani Raffaela Riccarda. Ko je postal doktor prava, je z uspehom stopil na pot časnikarstva ter je dolgo urejeval "L'Ora", tednik pessarskega fašizma in je naredil iz lista spretno propagandno in polemično glasilo. Prostovoljno se je udeležil bojev za zasedbo Vzhodne Afrike in za osvoboditev Spanije, kjer je bil v boju trikrat ranjen in si je pridobil dve srebrni kolajni in vojni križec za vojaške zasluge ter predlog za povišanje v višjo stopnjo zaradi vojnih zaslug. Bil je urednik lista "Lavoro Fascista", sodruknik "Popolo d'Italia" in opravil delo, ki je užival enodušno občudovanje. Dne 31. oktobra 1939 je bil zaradi visokih lastnosti, ki jih je pokazal kot človek dela in zvestobe, imenovan za komisarja za preseljevanje. Dne 25. fe-

bruarja 1942 je bil imenovan za podtajnika korporaciji.

Dolga izkušnja, trdna politična priprava in priznane voditeljske ter državniške sposobnosti so zagotovilo, da se bo pod njegovimi direktivami pokrajina vedno bolj razvijala. Ekselencija Lombrassa izraža prebivalstvu nove pokrajine svoja voščila in spoštljivi pozdrav."

*

(Krvnik Grazioli je bil to-

rej premeščen še pred Mussolinijevim padcem. Njegov naslednik je — ako sploh mogoče — fašist še hujske vrste. Iz dežja pod kap. Da-li je Lombrassa preživel čistko ob prihodu Badoglio ali ne, še nismo izvedeli. — Op.J.C.)

Vabilo na veliko prireditve dneva SNPJ

Chicago. — Za SNPJ dan in proslavo 30-letnice ustanovitve mladinskega oddelka Slovenske narodne podporne jednote je med članstvom veliko zanimanja. To sodimo po prodanih vstopnicah. Vse kaže, da bodo člani in članice v soboto in nedeljo pohiteli v dvorano SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave. Pričakujemo, da to priredbo ne bodo posetili samo članski člani in članice, pač pa nam je obljubljeno, da prihitijo poleg mladinskih krožkov iz Milwaukeeja in Waukegana tudi drugi člani in članice na to proslavo.

V soboto bo sprejemni ples, v nedeljo pa proslava z izbranim sporedom. V prvem delu nastopijo mladinski krožki iz zgoraj omenjenih mest, v drugem delu pa pevski zbor "Sava". Vincent Cainkar in profesor Maynard C. Krueger bosta govornika. Poleg teh nastopi tudi sopranistka Tončka Simčič iz Clevelanda, O. Vse točke programa bodo zanimive. Zelo redko se nudi taka prilika članom in rojakom v Chicagu in okolici, zato jih opozorjamo, da jo ne zamudijo. Odbor, izvoljen za to priredbo, pa bo preskrbel, da se boste v soboto in nedeljo zabavali kot se že dolgo niste in boste v krogu znancev in prijateljev na ta dva dneva pozabili na vse — tudi na vojno.

Zastopnik.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

Kampanja za tisoč novih naročnikov Proletarcu

II. IZKAZ

(4 tedne, od 29. julija do 26. avgusta 1943.)

Vsled lažjega pregleda so naročnine štete ena za vsakega pol leta. Na primer, kdor pošlje eno celoletno in eno polletno, je v izkazu označen s tremi po pol leta.

V času kampanje se bodo doštevale v vsakem izkazu k tem nadaljnje naročnine in enako nadaljne vzote, zbrane v tiskovni sklad.

	Novo naročnine	Obnov. naročnine	Nabral v tiskovni sklad
John Chamazar, Chicago, Ill.	14	6	\$ 2.00
John Turk, Chicago, Ill.	2	—	—
Charles Pogorelec, Chicago, Ill.	4	22	14.00
Frank S. Tauchar, Chicago, Ill.	12	12	5.00
Angela Zaitz, Chicago, Ill.	—	4	13.00
John Krebel, Cleveland, O.	4	41	68.50
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	1	2	—
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	4	10	—
Frank Sodnik, Chicago, Ill.	—	2	—
Joško Oven, Clarendon Hills, Ill.	—	4	8.00
Anton Zornik, Herminie, Pa.	8	37	4.50
Joseph Oblak, Chicago, Ill.	2	2	—
Mike Krutz, Willard, Wis.	2	6	1.50
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	4	6	48.50
John Gorsiek st., Springfield, Ill.	4	—	—
Louis Barbarich, Milwaukee, Wis.	14	22	—
John Shular, Arcadia, Kans.	—	4	—
Frank Cesen, Cleveland, O.	6	—	—
Jack Mesec, North Chicago, Ill.	26	2	—
Joseph Snoy, Bridgeport, O.	—	1/2	—
Frank Cvetan, Tire Hill, Pa.	—	16 1/2	7.00
Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo.	8	4	2.25
Joseph Koršič, Detroit, Mich.	—	2	—
Anton Tomšič, Oakland, Calif.	10	4	9.10
George Smrekar, W. Aliquippa, Pa.	2	—	3.60
Julia Parkel, Los Angeles, Calif.	4	—	—
Joseph Lever, Cleveland, O.	2	—	2.60
Louis Ambrosich, Chisholm, Minn.	2	2	—
Math. Urbas, Detroit, Mich.	2	—	—
Edward Tomšič, Walsenburg, Colo.	—	4	5.00
K. Erznožnik, Red Lodge, Mont.	—	3	—
Anton Shular, Arma, Kans.	—	4	2.00
Louis Zorko, Cleveland, O.	5	—	—
John Kobi, Duluth, Minn.	2	—	.60
John Zornik, Detroit, Mich.	—	4	.50
John Plachtar, Dearborn, Mich.	—	2	2.75
John Pečnik, Fontana, Calif.	7	2	3.40
Leo Zevnjik, La Salle, Ill.	9	4	4.19
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	1	2	—
Frank Bizjak, Chicago, Ill.	5	—	2.72
Frank Stih, Sheboygan, Wis.	—	2	—
Joe Tuseck, Farmington, Ill.	—	4	—
Anton Brendič, Cleveland, O.	2	2	—
Kristina Podjavoreček, Milwaukee	2	—	—
Jennie Jerala, Moon Run, Pa.	—	4	—
Jacob Ambrosich, Moon Run, Pa.	—	—	18.65
Josephine Močnik, Cleveland, O.	2	—	2.00
Anton Gorentz, Springfield, Ill.	—	2 1/2	—
John Tancek, Girard, O.	2	4	—
John Kosin, Girard, O.	6	4	6.50
Nace Ziemberger, Piney Fork, O.	—	1	.25
Joseph Sedmak, Conneaut, O.	4	—	—
John Terčelj, Strabane, Pa.	—	—	11.70
Skupaj	184	264 1/2	\$248.81

Prejšnji izkaz novih naročnin 95, sedanji 89, skupaj 184; obnovljenih prejšnji izkaz 146 1/2, sedanji 116, skupaj 264 1/2. Tiskovni sklad, prejšnji izkaz \$52.80, sedanji \$196.01, skupaj \$248.81.

Gigantski torpedi udari v vodo ko se izpusti iz cvil USS Herbert v vojnih vajah. (Official U. S. Navy Photograph)

V ravnanju s torpedom je elektrika glavna sila. (Official O. W. I. Photograph)

Električni pogon spušča torpede na cilje. (Official O. W. I. Photograph)

Tok Elektrike

poganja produkcijo torped v vsem čikaškem okrugu

Oskrbuje torpede ameriškim ladjem. Električna sila jim je v produkciji istih v silno pomoč.

Elektrika razsvetljuje strojne naprave ... vrtilne brusne ... goni vretena konvojev, dviga železje v kreni.

Elektrika je sila ... industrialnih aktivnosti. Moč našega vojnega programa.

Electricity has gone to war—don't waste it!

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

Supplying Vital Electric Power for War Production in Chicago

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Slovensko vprašanje je iz stopom Sumnerja Wellesa iz state departmenta brzkone veliko izgubilo. Bil je menda edini v tem oddelku, ki težnje Slovencev za združenje pozna, in pravijo, da tudi simpatizira z njimi. Zaslúžil je deputacijo Sansa in že prej pa se posvetoval z Louis Adamičem o problemih Slovencev in bodoče Jugoslavije. Nedvomno je Welles govoril o tem tudi z nekaterimi drugimi jugoslovanskimi osebnostmi. V state departmentu je bil podtajnik vnanjih zadev, torej prvi za Cordellom Hullom. Moral je iti, ker v marsičem nista soglašala. Hull ima zaslobmo reakcionarnega jezga in veliko drugih mogočnih prijateljev, pa se je moral veliko spretnejši diplomat Welles umakniti.

Bolgarija je ob kralja še predno je vojna končana. Boris, ki je nasledil svojega ubežnega očeta Ferdinandu oktobra 1918, je umrl po par dneh boleznih dne 28. avgusta. Star je bil 49 let. Iz Švice slišajo, da je bil zastrupljen. Dober teden prej je bil na posvetovanju s Hitlerjem, od kjer se je baje vrnil ves vznemirjen. Isti viri trdijo, da so bile Hitlerjeve zahteve nanj tolikšne, da jih ne bi mogel izpolniti, pa če bi se tako želel.

Njegov oče Ferdinand je v prejšnji vojni storil usodno zmotu, da je svojo deželo zapletel v vojno na nemški in avstro-ogriški strani. Kakor v sedanjih vojni Borisu, tako se je v prejšnji na stroške Srbije in Grčije Bolgariji posrečilo okupirati precej teritorija. A ko je Ferdinand spoznal, da bo Nemčija vojno izgubila, si je pomagal za nalaganjem izdatnih vlog v Nemčiji in v Švici, sinu Borisu in njegovemu mlajšemu bratu pa naročil, da naj se učita kake obrti, kajti bodočnost ne obeta dinastijam nič dobrega. Pričakoval je, da se bo večini vladarjev dogodilo isto kakor ruskemu carju. Čim se je pričela zavezniška invazija na Balkanu, je Ferdinand odšel v "prostovoljno" izgnanstvo, London in Pariz pa sta dovolila, da ga nasledil njegov sin Boris, ker jima ni bilo na tem, da bi Bolgarija postala "boljševiška" republika. Borisov oče Ferdinand je star sedaj 88 let. Živi včas v Nemčiji, včas v Avstriji, sedaj pa je menda v Švici. Boris se je naučil za železniškega strojevodjo in za šoferja. Obe obrti sta mu bili le v zabavo, kadar je potreboval spremembe v svojih "težkih" vladarskih poslih. In res niso bili lahki. On kakor njegov oče sta bila

razkričalo in diskreditiralo. Ampak vsi elementi ki delujejo za restavriranje habsburške dinastije, so še prav tako na istih vplivnih mestih kakor so bili in Oton je mednje še vedno dobrodošel, kakor je bil. Kdor se tolaži, da on ni več nevaren, se moti.

Frank Kerže ne zida za rešitev Slovenije na Anglijo nikakršnih upov in našteva njene grehe, ki jih je že samo v njeni politiki na Balkanu precejšen mernik. Tudi v Zed. države ne polaga posebnih nad. Smatra pa, da bi bilo zelo dobro in potrebno osloniti se na Rusijo in tam dobiti zvez za našo stvar. Res je, da v anglosaškem svetu Slovani niso še nikoli imeli zaslobe. Prav tako je res, da Anglija v vladljanju z narodi v prvi vrsti le sebe pozna in v tem sebičnem nagrnjenju onim pomaga, ki so njeni politiki najbolj potrebni in najbolj v oporo. V Proletarcu le redkokdó polaga kaj upanja, kar se rešitve Slovenije tiče, na takozvano mirovno konferenco, na kateri bi dominirali angleški toriji in pa Hullov državni oddelek. Saj že sedaj ljubimkajo z Italijo! Ne šele sedaj, pač pa ves čas vojne! In znamenaj za izrinjenje sovjetskega vpliva z Balkana tudi ni treba na nebu iskati, ker so na tleh, da jih vsakdo lahko otipuje. Ampak vendar, glavni vzrok zamotanosti jugoslovanskih problemov so Jugoslavi sami, kar se seveda tudi lahko pripíše Angliji namesto njim. Od kar je bil v Moskvi ustanovljen vseslovanski kongres, se med njegovimi predstavniki, po diplomatično razpredeljenih nitkah sovjetskega komisarijata za vnanje zadeve, razpravlja zelo veliko o bodoči ureditvi Balkana, namreč Srbije, Bolgarije, Grčije in Albanije, ter Hrvatske in Slovenije. V Moskvi je v tem kongresu kakega pol dučata slovenskih politikov, največ iz Primorske, ki gotovo store, kolikor morejo. SANS v Moskvi ne bi mogel opraviti kaj več kakor oni. Potrebno pa je, da stori vse kar more pri ameriških in angleških državnikih. Kajti če bo šlo tako tudi na mirovni konferenci kakor je šlo na njihnih dosedanjih sestankih, bodo skoro le oni odločevali. Mi lahko še tako želimo in propagiramo sporazum med temi tremi velesilami, toda če so si v povojnih načrtih prečale narazen, kdo ve kaj vse se še lahko dogodi! Kakršen je bil razvoj Jugoslavije dosedaj in pa trenje med njenimi politikmi, ji tudi bodočnost ne obeta nič dobrega, razen če hočejo biti zavezniški pravilniki in ji dati pogoje, v katerih ji bo mogoče dozorevati v res kulturno deželo.

Primorski Slovenci niso dobili dosedaj še od nobene dežele določne obljube, da se jih osvobodí izpod Italije. Prvi predsednik jugoslovanske zamejne vlade general Simović jim je zagotovil, da bodo pridruženi Jugoslaviji, a je kmalu nato moral v pokoj, češ, da se ne razume na državniške posele. Dne 14. avgusta pa je govoril po radiu iz Londona novi predsednik Petrove vlade, ki je dejal tudi tole:

"Jugoslavi smo naša velike domovine, pripravljajte se, samozavestno in z zaupanjem v naše zavezničke, zedinite se za oni veliki dan, ko bomo pregnali z naše mučniške zemlje te starodavne sovražnike našega naroda in osvobodili one naših bratov, ki so bili ostali izven naših meja."

Gori podčrtane besede mnogi tolmačijo tako, kot da jugoslovanska vlada deluje za pridruženje k Jugoslaviji tistih slovenskih in hrvatskih krajev, ki so po prejšnji vojni ostali izven njenih meja. Tudi podpredsednik prejšnje zamejne vlade Miha Krek je nekaj sličnega obetal. A odločevali pa bodo v glavnem Angleži in Američani. Seznaniti ti dve vladi zadostno o slovenskem vprašanju in ju pridobiti za ustvaritev res demokratične Jugoslavije je naloga, ki se je ne sme v ničemer zanemariti.

razkričalo in diskreditiralo. Ampak vsi elementi ki delujejo za restavriranje habsburške dinastije, so še prav tako na istih vplivnih mestih kakor so bili in Oton je mednje še vedno dobrodošel, kakor je bil. Kdor se tolaži, da on ni več nevaren, se moti.

Frank Kerže ne zida za rešitev Slovenije na Anglijo nikakršnih upov in našteva njene grehe, ki jih je že samo v njeni politiki na Balkanu precejšen mernik. Tudi v Zed. države ne polaga posebnih nad. Smatra pa, da bi bilo zelo dobro in potrebno osloniti se na Rusijo in tam dobiti zvez za našo stvar. Res je, da v anglosaškem svetu Slovani niso še nikoli imeli zaslobe. Prav tako je res, da Anglija v vladljanju z narodi v prvi vrsti le sebe pozna in v tem sebičnem nagrnjenju onim pomaga, ki so njeni politiki najbolj potrebni in najbolj v oporo. V Proletarcu le redkokdó polaga kaj upanja, kar se rešitve Slovenije tiče, na takozvano mirovno konferenco, na kateri bi dominirali angleški toriji in pa Hullov državni oddelek. Saj že sedaj ljubimkajo z Italijo! Ne šele sedaj, pač pa ves čas vojne! In znamenaj za izrinjenje sovjetskega vpliva z Balkana tudi ni treba na nebu iskati, ker so na tleh, da jih vsakdo lahko otipuje. Ampak vendar, glavni vzrok zamotanosti jugoslovanskih problemov so Jugoslavi sami, kar se seveda tudi lahko pripíše Angliji namesto njim. Od kar je bil v Moskvi ustanovljen vseslovanski kongres, se med njegovimi predstavniki, po diplomatično razpredeljenih nitkah sovjetskega komisarijata za vnanje zadeve, razpravlja zelo veliko o bodoči ureditvi Balkana, namreč Srbije, Bolgarije, Grčije in Albanije, ter Hrvatske in Slovenije. V Moskvi je v tem kongresu kakega pol dučata slovenskih politikov, največ iz Primorske, ki gotovo store, kolikor morejo. SANS v Moskvi ne bi mogel opraviti kaj več kakor oni. Potrebno pa je, da stori vse kar more pri ameriških in angleških državnikih. Kajti če bo šlo tako tudi na mirovni konferenci kakor je šlo na njihnih dosedanjih sestankih, bodo skoro le oni odločevali. Mi lahko še tako želimo in propagiramo sporazum med temi tremi velesilami, toda če so si v povojnih načrtih prečale narazen, kdo ve kaj vse se še lahko dogodi! Kakršen je bil razvoj Jugoslavije dosedaj in pa trenje med njenimi politikmi, ji tudi bodočnost ne obeta nič dobrega, razen če hočejo biti zavezniški pravilniki in ji dati pogoje, v katerih ji bo mogoče dozorevati v res kulturno deželo.

Primorski Slovenci niso dobili dosedaj še od nobene dežele določne obljube, da se jih osvobodí izpod Italije. Prvi predsednik jugoslovanske zamejne vlade general Simović jim je zagotovil, da bodo pridruženi Jugoslaviji, a je kmalu nato moral v pokoj, češ, da se ne razume na državniške posele. Dne 14. avgusta pa je govoril po radiu iz Londona novi predsednik Petrove vlade, ki je dejal tudi tole:

"Jugoslavi smo naša velike domovine, pripravljajte se, samozavestno in z zaupanjem v naše zavezničke, zedinite se za oni veliki dan, ko bomo pregnali z naše mučniške zemlje te starodavne sovražnike našega naroda in osvobodili one naših bratov, ki so bili ostali izven naših meja."

Gori podčrtane besede mnogi tolmačijo tako, kot da jugoslovanska vlada deluje za pridruženje k Jugoslaviji tistih slovenskih in hrvatskih krajev, ki so po prejšnji vojni ostali izven njenih meja. Tudi podpredsednik prejšnje zamejne vlade Miha Krek je nekaj sličnega obetal. A odločevali pa bodo v glavnem Angleži in Američani. Seznaniti ti dve vladi zadostno o slovenskem vprašanju in ju pridobiti za ustvaritev res demokratične Jugoslavije je naloga, ki se je ne sme v ničemer zanemariti.

OTOK NOVA GVINEJA pri Avstraliji je eden največjih na svetu. Meri več kot dvakrat toliko kakor prodvajna Jugoslavija in ima le okrog milijon prebivalcev. Do japonskega napada na Pearl Harbor so ga imeli v posesti Avstralija in Nizozemska. Z udarom mikadovih čet nanj se je otok spremenil v bojišče, na katerem morajo Japonci popuščati in se umikati. Gornja slika predstavlja prizor v žoli v Hot Pointu, na omenjenem otoku, kjer misijonar Short domačine uči o pomenu de mokracije. Tako namreč pojasnjuje originalno besedilo, ki smo ga prejeli zaeno s sliko.

Roosevelt in Churchill odločata dosedaj zgolj sama, s sodelovanjem njihovih ministrov, o zavezniški politiki v Afriki in v Evropi, o usodi Italije in Francije, o Kitajski, o zamejnih vladah in še marsičem. Rusija na drugi strani pa je bodisi namenoma ali pa iz svoje posebne politike v izolaciji. Če se bo to nadaljevalo, bo začela s svojo samostojno politiko čim bo trdna dovolj, namreč kot hitro bo ugotovila, da ji nemška oborožena sila ne more biti več usodno nevarna. Enoten nastop teh treh velesil v načrtu za povojno ureditev sveta bi bil čudež. Kajti Anglija in Zed. države so za ohranitev kapitalizma, moč sovjetske politike v vnanjih deželah pa je med onimi, ki so za preobrate.

Katoliška glasila v Ameriki po "rdečih" Rusiji vztrajno mlajto, čeprav v vojni s fašizmom doprinaša večje žrtve kot katerikoli druga dežela. Glasilo vplivne katoliške nadškofije v Chicagu "New World" pravi v izdaji z dne 26. avgusta v glavnem uvodniku, da se Stalin zato ni udeležil konference v Quebecu, ker smatra, da bo Rusija glavna zmagovalka v tej vojni in požela čimveč plena, posebno v Nemčiji in na Balkanu. Očita ji, da zmaguje s pomočjo našega "lend-lease" materiala, vrača pa nam s preizrom in nevhvaležnostjo. "Kako bi sploh mogla oteži Leningrad, Moskvo in Stalinograd, če ji bi mi ne pomagali?" vprašuje nadškofov New World, in poudarja: "Kaj nam daje Rusija v zameno za to pomoč?" Nato našteva, da se vztrajno drži sporazuma z našo sovražnico Japonsko in s tem povzroča, da gubimo po krivdi Rusije na Pacifiku stotine ameriških življenj, ker noče iti v vojno z mikadom, niti ne nam dati na razpolago saj vzletališča v Sibiriji. Dalje trdi, da ko je ameriško vrhovno poveljstvo sklenilo napasti oljna polja v Rumuniji, je vprašalo sovjetsko vlado za dovoljenje, da bi ameriški letalci na polju tja najprvo pristali na kakem ruskem vzletališču blizu Rumunije, ker bi bil napad od tam veliko lažji v sled ne prevelike razdalje, in tudi povratek bi bil varnejši, pa da Rusija v to ni hotela pristati. V sled tega smo izgubili 40 odstotkov letal in motova v napadu na oljna polja v Ploestih, največ po krivdi Rusije, ki ni hotela sodelovati, se zgraža New World. Isti članek poudarja, da se sovjetska vlada ni odpovedala evangeliju podžiganja svetovne revolucije,

pač pa da jo neti kakor jo je, le potuhnila se je, ker potrebuje pomoči kapitalističnih dežel. V enakem tonu pišejo glasila škofij in nadškofij v New Yorku, v Louisiani in v drugih krajih ameriške Unije, dalje v Quebecu, v Mehiki in še bolj pa v Argentini, in kajpada, v Španiji, Italiji, v Franciji in na Irskem.

Escapisti v Clevelandu so v minulih par tednih precej protestirali proti županu demokrata Lauschetu, ker duši demokracijo. Dolže ga, da jim je preprečeno obdržavati javne shode v mestnih parkih z njegovo pomočjo. En njihov govornik je bil aretiran, ker se je hotel poslužiti ustavne pravice vzlic prepovedi mestne uprave proti shodom v javnih parkih. Radniška Borba poroča, da se je SLP zavzela pobrskati v izrabiljanje moči reakcionarne administracije mesta Cleveland in dognati, če civilne svobodščine tam še kaj veljajo.

Mrs. Muriel Drell v Chicagu je tožila svojega moža, učitelja socialne znanosti na čikaški univerzi, da ji žali Boga. Ker tega ne more več prenašati, želi ne sicer zakonske ločitve, pač pa iti stran od njega in kaj malega za preživljanje. Sodnik ga je silno pokaral vsled njegovega brezboštva in odločil, da ji mora plačevati po \$15 tedensko, dokler se ne pobotata, ali pa ločita.

Katoličani so sedaj vsekrizem v akciji. Njihova National Catholic Women's Union se je na svojem zborovanju v Springfieldu, Ill., veliko pečala z žensko nošo in ugotovila, da so ženske, od kar se je izvršil napad na Pearl Harbor, čezdalje manj in pa vedno bolj sugestivno oblečene. Treba je torej proti zapeljivim Evam kaj ukreniti: posebno proti oblekam takozvanih atletk, ki igrajo golf in v drugih sličnih sportih skoro nage. Ko je nekdo omenil da je hranjenje z obleko in blagom sedaj vsled vojne zelo patriotično mu je bilo rečeno, da so take opravilne produkt korumpirane miselnosti. Ampak cerkev bo v tej kampanji vseeno izgubila, kakor je v preprečevanju plesnih zabav, v boju zoper porodno kontrolo in v določanju ženske mode v prošlosti. V tolažbo ji je, da bo imela ženske, neglede koliko se oblačijo, veseljačijo ali plešejo, vseeno na svoji strani.

Italija se bo podala le če bo premagana, je rekel Badoglio in kralj mu je pritrldil. Angleški in ameriški diplomati ju

njegovem obisku v merodajne urade je bila priobčena v vsem, dnevnem tisku in to jako prijazno. Poročilo pravi, da je imel zelo prirečen pomenek o tej zadevi, a kaj je dosegel, ni bilo povedano. Značilno je, da so ga oblastniki sprejeli izredno vljudno in da je dobil publiciteto, a zadeva slovenskih ujetnikov pa hladen odgovor.

Bodriilo v akcijo za otmitev naroda

Detroit, Mich. — Podružnica št. 1 SANS in postojanka št. 34 JPO-SS, bosta imeli svoje seje v soboto 4. septembra ob 7:30 zvečer v cerkveni dvorani, 16620 Twelfth in Geneva Avenue, Highland Park. Vabljeni ste vsi. Kdor ne more priti, naj izročí dar in svoj naslov znanecu ali prijatelju, da ga prinese na sejo in pokloni kot znak bratske in domovinske ljubezni.

Vsakemu članu in članici SANSa bo poslan "Bulletin", ki ga namerava izdati ameriški odbor združenih Jugoslovancev z Louisom Adamičem na čelu.

Slovenija je raztrgana, podjarmljena. Up, da bomo pomagali mi, in skozi Slovenski ameriški narodni svet govorili zanje, daje moč, da se Slovenci združeni z brati Hrvati in Srbi nadčloveško bore proti krvoločnemu nemškemu nacizmu, laškemu in madžarskemu fašizmu, ter mu zadajajo teške udarce, da se jim čudi ves svet in mi smo ponosni. Borba bo še dolga in krvava. Če jih zapustimo, nihče drugi jim ne bo pomagal. Vse njihove žrtve in junastva bodo zaman.

Vsak svojemu narodu najprej pomaga. Ameriški Slovenci imamo še poseben vzrok, da se moramo zvesto držati tega pravila. Ne gre se le za življenje in smrt naših krvnih bratov in sester, kajti nacifašizem je slovenski narod obsodil v smrt in se hoče sam za zmernom polastiti vseh naših lepih slovenskih krajev.

Nobena izgovora bi ne smelo biti med nami. Vsi moramo stati za našimi poverjeniki SANSa, z Louis Adamičem in našim neumornim borcem za človeške pravice, Etbinom Kristanom na čelu, ki bosta znala preprečiti in razkrinkati vse imperialistične spletke, ki se jih bo poskušalo izvesti na škodo Slovencev in Hrvatov, tudi po popolni zmagi združenih narodov.

Gloveška in narodna dolžnost nas veže, da doprinesemo vsak svoj delež. Zrtvuje naj vsak po svoji moči in deluje za rešitev svojega sedaj tako tepatanega in mučenega naroda.

Lia Menton.

Tragedija premogarjev v Syretonu

Devetnajst premogarjev je bilo koncem avgusta ubitih v eksploziji v Sayretonu v Alabami. Casopisje je notico o tem omenilo kot kaj čisto vsakdanjega, toliko več prostora pa je dalo nadaljnjem bojem proti uniji premogarjev, in se radostilo, ker ji WLB ni hotel ugoditi niti v njenih minimalnih zahtevah.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNLJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNÍ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTO

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

S seje SANSa 21. avgusta

Na 5. seji SANSa, ki se je vršila kot običajno v hotelu Shermanu v Chicagu v soboto, 21. avgusta, so bili navzoči: Kristan, Prislund, Zalar, Kuhel, Cainkar, Jurjavec, dr. Kern, rev. Oman, rev. Urankar, Zaitz in namestnica K. Zapančič.

Med najvažnejšimi zadevami je bilo poročilo o ustanovitvi Združenega odbora ameriških Jugoslovancev v Pittsburghu 19. junija in o prvi seji Združenega odbora jugoslovanskih Amerikancev, ki se je vršila v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu 6. in 7. avgusta. Na seji v Pittsburghu so bili zastopani le Slovenci, Hrvači in Srbi, medtem ko so na konferenci v Clevelandu bili navzoči tudi zastopniki Bolgarov in Macedoncev. Ta seja je velikega historigrafskega pomena, kajti kot je znano, je to prvi v zgodovini, da je bil ustanovljen Združen odbor, v katerem so zastopane vse jugoslovanske narodnosti, odnosno Slovenci, Srbi, Bolgari in Makedonci. Veliko zasluge za uresničitev ideje skupnega delovanja pripada SANSu, ki je na podlagi kongresne resolucije povzel potrebne korake in iniativo. V Združenem odboru ima vsaka skupina po sedem zastopnikov, katerih števil pa se more v bodočnosti po potrebi povečati. Predsednik odbora je Louis Adamič. Podpredsednik za slovensko sekcijo je Etbis Kristan, tajnik pa Janko N. Rogelj. Drugi zastopniki SANSa v tem odboru so Jože Zalar, Mirko G. Kuhel, rev. Urankar in Marie Prislund. Slednja dva sta bila izvoljena na seji 21. avgusta. Program združenega odbora je bistveno isti kot program Slovenskega ameriškega narodnega sveta.

SANS je na tej seji Združenemu odboru odobril vsoto \$1000 iz SANSove blagajne kot začetno finančno pomoč. Glavno politično delo teh narodnih skupin bo v večji meri vodil Združen odbor.

Do 20. avgusta so znašali skupni dohodki SANSa \$19.874,95, izdatki pa \$4.233,76. Bilanca torej znaša \$15.641,19. SANS je na omenjeni dan štel 89 podružnic.

Glede italijanskih vojnih ujetnikov slovenske narodnosti, ki se nahajajo v ameriških taboriščih, je SANS prejel odgovor od vojnega departmanta, da ne nameravajo teh ujetnikov izpustiti v oskrb prijateljev ali sorodnikov v Ameriki, bodisi pod kavčijo ali s kakim drugim pogojem, niti ne za delo v raznih industrijah ali na farmah. Vojni departament pa sedaj razpravlja o vprašanju, ali se gotovim ujetnikom dovolj vstop v zavezniki armado ali ne. Ker ta zadeva še ni rešena, bo SANS tudi v bodoče storil, kar je mogoče, da se želji slovenskih ujetnikov ugoditi ter se jih sprejme v zavezniki armado.

SANS se bo aktivno podal v kampanjo za tretje vojno posojilo meseca septembra in s pomočjo svojih podružnic zbiral podatke za Združen odbor, ki se je zavezal, da bodo Amerikanci jugoslovanskega porekla nakupili bondev za 25 milijonov dolarjev.

SANS je razpravljal o konferenci v Quebecu in je informiran, da je vsako vznemirjenje o kaki nevarnosti za ureditev italijansko-jugoslovanskih mej popolnoma neupravičeno. Radi tega SANS apelira na razne organizacije, skupine in posameznike, da ne delajo nepotrebnih apelov v listih, v katerih naglašajo potrebo za pošiljanje telegramov na vladne organe. Vsa taka dela spadajo v področje SANSa, ki je stalno na straži in ki bo povzel potrebne korake čim se pojavi kakšna nevarnost za slovenska vprašanja. Vse take zadeve rajše predložite SANSovemu uradu. Napačen korak v napačnem trenutku lahko napravi veliko škodo. V tem oziru želi SANS več kooperacije in manj neodvisne akcije.

Zapisnik seje bo priobčen v okrajšani obliki v bližnji bodočnosti.

Mirko G. Kuhel, pomožni tajnik in zapisnikar.

Naše gibanje

Od 19. do 26. avgusta se nam je prijavila nova podružnica št. 90, Kirkland Lake, Ont., Kanada, nastala iz dr. Sloge št. 14 Vzemne podporne zveze Bled (VPZB) in dr. št. 619 SNPJ.

V istem času so prispevale sledeče podružnice: Stev. 18, Sheboygan, Wis., \$28; št. 23, St. Louis, Mo., \$8; št. 29, Fredericktown, Pa., \$15; št. 40, Kemmerer, Wyo., \$13,29; št. 47, Pueblo, Colo., \$5; št. 54, Chicago, Ill., \$7; št. 60, Chicago, Ill., (št. 9 JPO-SS) \$500.

Podružnica št. 79, Girard, O., nam je plačala \$4 za 20 izvodov Čekove brosure.

Iz Enumelawa, Wash., nam je pisala Mrs. J. Logar, da ji je žal, ker ni tamkaj naše podružnice, pa nam kar sama pošilja \$5 v podporo.

Mr. Mike Zigel nam je poslal \$45,25, ki sta jih nabrala (v \$38,75) in Mrs. Mary Truden (\$6,50) med člani dr. št. 12 SNPJ in drugimi ljudmi v Murrayju, Utah. V pismu pravi, da jih je še nekaj, ki naberajo prostovoljne prispevke tamkaj.

Člani dr. št. 513 SNPJ, Scranton, Pa., so po Josephini Vogrin poslali \$3, a Matt Simons, Salt Lake City, Utah, pa \$58, ki jih je nabral med našimi ljudmi v tamošnji naselbini.

Šteti, seje, sestanki in prireditve

Seja podružnice št. 1 SANS in postojanke št. 34 JPO-SS, Detroit, Mich., bo v soboto dne 4. septembra o pol osmih zvečer v cerkveni dvorani na 16620 Twelfth in Geneva Ave., Highland Park.

Naš predsednik Etbis Kristan bo govoril dne 11. septembra v Sheboyganu, Wis., a dne 12. septembra pa v Milwaukeeju, Wis.

Gibanje za zbiranje uporabne obleke

Chicago, Ill. — Postojanka št. 8 JPO-SS je pred kratkim poslala resolucijo, ki jo je nje članstvo sprejelo soglasno in se v njej obrnilo do vodstva slovenskega pomožnega gibanja s pozivom, naj uvede po naših naselbinah s pomočjo svojih krajevnih odborov organizirano in sistematično nabiranje uporabne obleke za naše ljudi v stari domovini, vodstvu samemu v vpoštevanje in vsem drugim postojankam pomožne akcije pa v pretres in odobritev.

Kolikor je razvidno iz naših listov, se je že nekaj postojank pečalo na sejah s to resolucijo ter jo tudi soglasno odobrilo. Nekateri so že tiste svoje ukrepe sporočili naši postojanki, kar je popolnoma pravilno in na mestu. Vse naj bi to storile, da bo tako vedela naša postojanka, kakšen odmev je dobila naša resolucija pri naših krajevnih odborih.

Seve bi nekatere pa tudi rade vedele, na kakšen način naj se lotijo tistega dela. Ali mi pri najboljši volji ne moremo odgovorjati na taka vprašanja, ker mislimo, da je v smislu resolucije same to naloga, ki gre vodstvu naše pomožne organizacije.

Zdi se nam, da bi naši ljudje v tej deželi radi začeli z nabiranjem uporabne obleke, pa pričakujemo, da jim bo naše vodstvo dalo navodila, ki so potrebna za organizirano in sistematično postopanje pri takem delu.

Za postojanko št. 8 JPO-SS, John Gottlieb, tajnik.

Zidje v Nemčiji se ne smejo seliti

Heinrich Himmler je dne 29. avgusta izdal ukaz, da se Zidje v Nemčiji ne smejo nikamor seliti, nego živeti v odkazanih krajih, ki postanejo po tem odloku skoro isto kot regularne koncentracijske kempe.

DRŽAVNI ODDELEK ZVEZNE VLADE NA KRITICNEM RESETU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kal, da državni departament protičira reakcionarne in napolitične v osličnih deželah proti demokratičnim strujam, ki si v najtežjih okoliščinah prizadevajo vreči fašizem in ustvariti pogoje za demokracijo. Vse take očitke je Berle označil za iz trte izvite in za plod evropske propagande.

Posebno je zanikal sledeče obdolžitve: Ni res, da ameriška vlada išče stike s Pierrrom Lavalom in Petainom proti demokratičnim elementom v Franciji.

Ta obdolžitve je nastala vsled apizarske ameriške politike vladi v Vichyju predno je prišla vsa Francija pod Nemčijo, dalje vsled ameriškega sporazuma s fašizmom Darlanom v Afriki in pa vsled hladnega zadržanja ameriške vlade napram francoskemu odboru v Alžiru.

Dalje pravi Berle: Ni res, da ameriška vlada deluje za ustanovitev osištka katoliških dežel v Evropi.

Tudi te obdolžitve imajo vzroke, na primer, da je predsednik poslal v Vatikan prvič v zgodovini te dežele diplomatske zastopnike in pa da so v state departmentu visoki uradniki, ki so znani prijatelji ideje za zvezo katoliških dežel v Evropi. Oto Hapsburg je dobil zaslonbo baš s pomočjo takih zvez, proti katerim je nastopila najbolj česka zamejna vlada in njena propaganda ter afero pritrala v javnost.

Ni res, da se kuje v področju državnega oddelka kako

zvezo dežel v vzhodni Evropi proti Sovjetski uniji. Kemaj par dni pred to Berlevo izjavo pa je informacijski buletin sovjetskega poslanstva v Washingtonu trdil, da se še deluje za "sanitarne korone" proti Rusiji in slična poročila se pojavljajo v moskovskih listih.

Res je, da delajo mnogi kritiki državnemu oddelku krivico, a to ne izbrisuje dejstva, da vodi v mednarodni politiki krajno konservativno politiko, ki jo opravičuje z razlogi vojnih nujnosti, na primer njegov sporazum s pokojnim Darlanom, s podpiranjem Francove Španije, z Eisenhovrovo čestitko italijanskemu kralju ob priliki "strmoglavljenja fašizma v Italiji", z mrljim zadržanjem napram Litvinovu, ko je bil v Washingtonu in s podpiranjem kapitalističnih interesov v latinski Ameriki v škodo krajno izkoriščanemu, zaslužjenemu tamkajšnjemu delavstvu.

Liberalni elementi v Ameriki predsednika že dolgo urjajo, naj spravi ta oddelk v sklad s svojimi govori, ali pa nam bodo naprdi nehali verjeti, da se res borimo ne samo proti Hitlerju, ampak tudi za ustvaritev demokracije in uspostavitve čimširših človeških pravic.

Ker pa je demokratska stranka v kongresu sedaj v rokah reakcionarjev z juga in drugih torijev, se mnogi boje, da bo državni oddelek brčkone v bodoče še bolj konservativen kakor pa dokler je bil Welles v njemu.

ANGLIJA IN ZED. DRŽAVE V VSEM SPORAZUMLJENE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

vežka, čehoslovaška in poljska vlada.

Nekateri kritiki vladne politike v Angliji menijo, da je ameriški vladi več za ohranitev starega sistema v Franciji, kot pa za tako demokracijo v nji, v kateri bi se iznebila reakcije in korupcije, ki jo je pahnila v nesrečo.

Strah pred revolucijami

Tudi v Zed. državah jih je mnogo, ki v tisku poudarjajo, da je angleškim in ameriškim torijem v glavnem za ohranitev starega ekonomskega reda, neglede s kakšnimi političnimi manevri, kot pa dopustiti "boljševiziranje" Evrope. Iz tega razloga ne dajejo v Italiji republikancem nobene pobude, pač pa so pripravljani skleniti mir z diktatorjem Badogliojem in njegovim kraljem ter jo priznati za ustaven režim.

Churchill pravi, da je za red in mir v Evropi, ne za kaos. In kaos bi seveda bil, če se bi dogodili socialni prevrati in revolucije, kot so se v času prejšnje vojne v Rusiji, na Madžarskem, Bavarskem ter stavke in izgredi v Nemčiji, Italiji itd.

V tej politiki ne bo med toriji in Sovjetsko unijo nikoli soglasja.

A vzlic prizadevanjam posedejočih slojev, da si privilegije ohranijo, ne bo mogoče zatreti hrepence ljudskih množic po odpravi izkoriščanja in večji ekonomski ter politični svobodi. Fašizem je te toke poskušal zajeziti s silo, in kaj je dosegel!

Za pomoč Kitajski

Na konferenci v Quebecu je bila zastopana tudi Kitajska, ki dobi, od kar so Japonci okupirali Burmo, od zaveznikov prav malo pomoči in je njen vojni položaj vsled tega silno težaven. Tudi nasprotniki zvezne administracije v tej deželi venomer vpijejo, da se za pospešenje vojne proti Japonski premalo briga.

Za vrhovnega poveljnika zavezniki armade v Indiji, ki se pripravljajo na ofenzivo v Burmo in druge kraje, ki jih je v tem delu Azije okupirala Japonska, je bil na konferenci v Quebecu imenovan sorodnik angleškega kralja lord Louis Mountbatten.

Seja odbora JSZ

Ta petek 3. septembra bo seja eksekutivne JSZ. Prične se ob 8. zvečer v SDC.

Druga prireditve v pomoč staremu kraju v Chicagu spet sijajno uspela

Chicago, Ill. — Podružnica št. 8 Jugoslovanskega pomožnega odbora, slovenska sekcija, je dne 22. avgusta razposlala interesirancem pisano podrobno poročilo o dohodkih in izdatkih svoje druge prireditve, ki se je vršila 30. maja to leto v Češko-ameriški dvorani na 18. ulici. Čistega prebitka je bilo do zaključka končnih računov točno en tisočak, prvič pa nad tisočak.

Iz poročila tajnika Johna Gottlieba, ki ga je odobril nadzorni odbor, je razvidno, da so znašali dohodki na omenjeni prireditvi \$1556,30, stroški pa \$556,30. Prebitek znaša torej tisoč dolarjev.

Mimeografirano poročilo podaja izkaz vseh prispevalcev, ki so akcijo podprli z denarnimi darovi na prireditvi, in tistih, ki so prispevali v gotovini, z živili ali pa s piščajo v prid te prireditve nekaj dni prej. Vsako društvo in vsak prispevalatelj je omenjen.

Poročilo je zelo dobro sestavljeno. V prisanje odboru je, da je vzhic ogromnemu delu in marsikaki zapreki svojo nalogo izborni izvršil. Odbor, ki je to poročilo razposlal, je sledeči:

POROČILO O FINANČNEM STANJU SLOVENSKEGA AMERIŠKEGA NARODNEGA SVETA 31. JULIJA 1943

Bilanca v banki (\$9,376.41) in na roki (\$19.24) 30 junija.....\$ 9,395.55

Dohodki v juliju:	
Podružnica št. 1, SANS, Detroit, Mich.	\$ 100.00
" " " 2, " Chicago, Ill.	40.00
" " " 3, " Pittsburgh, Pa.	25.00
" " " 6, " Ely, Minn.	48.25
" " " 8, " West Newton, Pa.	13.80
" " " 9, " Willock, Pa.	12.34
" " " 12, " West Alliquippa, Pa.	12.45
" " " 15, " Springfield, Ill.	7.15
" " " 17, " Uniontown, Pa.	132.30
" " " 20, " Cleveland, O.	82.00
" " " 21, " Cleveland, O.	150.00
" " " 22, " Midway, Pa.	10.34
" " " 23, " St. Louis, Mo.	35.00
" " " 25, " Chicago, Ill.	12.00
" " " 26, " Salem, O.	13.75
" " " 27, " Arcadia, Kans.	19.00
" " " 31, " Pueblo, Colo.	15.00
" " " 32, " Cleveland, O.	12.00
" " " 33, " Bridgeport, O.	20.00
" " " 36, " Waukegan-North Chicago, Ill.	850.00
" " " 38, " Acemetonja, Pa.	25.00
" " " 39, " Cleveland, O.	500.00
" " " 40, " Kemmerer, Wyo.	24.25
" " " 42, " Hackett, Pa.	32.00
" " " 45, " Sheboygan, Wis.	1.90
" " " 46, " Brooklyn, N. Y.	7.30
" " " 47, " Pueblo, Colo.	5.00
" " " 48, " Cleveland, O.	100.00
" " " 51, " Barberton, O.	250.50
" " " 53, " Johnstown, Pa.	130.00
" " " 54, " Chicago, Ill.	15.85
" " " 55, " Canonsburg, Pa.	240.50
" " " 56, " okrožje Milwaukee Wisconsin	125.00
" " " 59, " Brooklyn, N. Y.	16.00
" " " 67, " Los Angeles, Calif.	114.00
" " " 74, " Sheboygan, Wis.	100.00
" " " 75, " Pueblo, Colo.	30.00
" " " 76, " Pueblo, Colo.	15.00
" " " 77, " Sheboygan, Wis.	25.00
" " " 78, " Bridgeville, Pa.	160.00
" " " 81, " Sheboygan, Wis.	51.75
" " " 82, " Slovan, Pa.	5.00
" " " 83, " Walsenburg, Colo.	20.00
Članstvo dr. št. 35 ABZ in št. 60 SNPJ, Lloydell, Pa.	17.75
Združena slov. društva, New York, N. Y. (dodatno)	5.00
Poverjeništvu Jugosl. republ. združ., Chicago	1,000.00
Pomožniki	9.50
Čekova brošura	.75
Skupni dohodki	4,637.43
Izdatki v juliju:	
Stanarina za urad	\$ 50.00
Poštarne znamke	16.50
Poštnina	.21
Telegrami	1.13
Uradnikova plača	152.04
Davek za smago (5% ur. plače)	14.85
Davek za soc. zaščito	16.43
Tiskovine	22.50
Luč v uradu	1.00
Naročnina za ameriški tisk	15.00
Voznina in dnevnice—shod v Pittsburghu, Pa.	23.80
Prispevka podr. št. 9 SANS, Willock, Pa. (\$6.17) in št. 42 SANS, Willock, Pa. (\$22.00) za JPO-SS	28.17
Skupni izdatki	341.73
Ročna blagajna	25.30
Bančna bilanca 31. julija	13,665.95
Bilanca	\$14,032.98
Pregled vseh dohodkov in izdatkov te organizacije:	
Skupni dohodki od 5. dec. 1942 do 31. julija 1943	\$17,754.91
Skupni izdatki od 5. dec. 1942 do 31. julija 1943	4,063.66
Bilanca	\$13,691.25
Joseph Zalar, blagajnik.	
Mirko G. Kuhel, pomožni tajnik.	

V sovjetskem tisku je bilo o Borisovi smrti le 15 besed

Ko je po kratki bolezni umrl koncem avgusta bolgarski kralj Boris, je vest o njegovi smrti omenilo časopisje v Moskvi 28. avgusta s 15 besedami. Sovjetska unija je v Bolgarijo zelo zainteresirana, kakor je bila prejšnja Rusija, a vsled prevelikega nemškega vpliva je bolgarska armada in dinastija ves čas na nemški strani, bodisi prej s kajzerjem in sedaj s Hitlerjem. Med bolgarskimi kmeti pa vlada proruski sentiment.

Se 3 milijone Židov v Evropi

Ko je prišel pred 10. leti Hitler na krmilo Nemčije, je bilo v Evropi 8,300,000 Židov. Sedaj jih je samo še tri milijone. Tako ugotavlja Institute of Jewish Affairs, ki ima urad v New Yorku. Nad tri milijone Židov je Hitler uničil bodisi z izstradanjem, ali pa z direktnimi umori, pravisto poročilo.

"Kaj bo z Italijo?"

Šec. stranka v Chicagu je s svojim odsekom za prirejanje diskuzij aranžirala razpravo pod naslovom "What is in store for Italy?", ki se bo vršila 2. sept. ob 8. zvečer v Central YMCA Auditorium, 19. So. La Salle St. Referenta bosta Renzo Bianchi in Aldo Coen. Vstop vsakemu svoboden.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo eZdruženih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjnih držav in Poedine države.

Cena knjižice je samo 50 centov s poštino vred.

Naročila sprejema: Knjigarna Proletarca CHICAGO 23, ILL. CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchau.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON 3724 West 26th Street Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS: 1:30 to 4 P. M. (Except Wed. and Sun.) 6:30 to 8:30 P. M. (Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave. Tel. Crawford 8440 If no answer — Call Austin 5766

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD Tel. 20-361

424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

Few Economic Changes After the War

"Proprieted Classes" Need Not Fear "Shift of Power" To Labor, Predicts Washington's Richest Newspaper

On its editorial page last Sunday, the Washington "Star," a fabulous money-maker, gave prominence to the following:

"The idea that this war necessarily must result in very great political and economic changes is being abandoned. Instead, the idea is growing that the world that follows the war will resemble in very many ways the world that preceded it.

"Winston Churchill has let it be known that the British intend to do little tinkering with the organization or control of their colonial empire. All signs here suggest that President Roosevelt tends to go along with Mr. Churchill and with Cordell Hull, Secretary of State, in shaping a basis for post-war settlements.

In a word, the emphasis is not to be on any sort of revolutionary adjustment, deliberately promoted. It is not to center on any shift in the center of power from the propertied classes to European or Asiatic labor, or to other revolutionary groups.

"That fact is apparent in events in North Africa and in Sicily and from dealings with the French and other exile governments.

Undoubtedly, the "Star" voices the hopes and beliefs of the "propertied classes" in this country and among our Allies. They regard the "Atlantic Charter" as an alluring "scrap of paper"—a good thing to enthrone the masses while the fighting is going on, but not to be taken seriously when peace comes.

The "propertied" classes will have their way unless the "producing classes"—the farmers and the industrial workers—have the good sense to stand together at the ballot box.

I permit the "propertied classes" to divide us—and they are working night and day along that line—those of us who belong to the "producing class" will find ourselves worse off after this war than we were before it started.—Labor.

THE MARCH OF LABOR

KELLY-LEVIN BOMBER
THE PRICE OF ONE FLYING FORTRESS - \$550,000 - WILL BE DONATED TO COMMEMORATE THE HEROISM OF COLIN KELLY AND MEYER LEVIN, BY THE N.Y. JOINT BOARD OF THE AMALGAMATED CLOTHING WORKERS' UNION. MEYER LEVIN'S FATHER IS A MEMBER OF THE UNION.

EVERY U.S. BOMBER CARRIES ITS SHARE OF THE BLOOD, SWEAT, AND TEARS OF AMERICAN WORKERS. LEND YOUR SHARE BY BUYING MORE U.S. WAR BONDS.

FROM 1927 TO 1942, WAGE PRICES RISE 2 1/2 TIMES AS MUCH AS WAGE COSTS PER UNIT OF OUTPUT.

THE UNION LABEL IS THE HALLMARK OF FREE, DEMOCRATIC TRADE UNIONISM. THIS UNION LABEL IS YOUR GUARANTEE THAT YOUR HAT WAS MADE UNDER DECENT CONDITIONS.

The Mine Issue Isn't Settled

I the mine controversy were an ordinary dispute the latest War Labor Board decision rejecting portal-to-portal pay might be logically supported. But there has been such blundering—by John L. Lewis, by some of the operators and by WLB itself—that the supposedly final decision, simply throwing part of the wage dispute to the courts, may give anyone concerned a chilly feeling.

The miners get substantial pay increases from sections of the contract endorsed by WLB. The eight-hour day with overtime, plus 26 cents a day for minor items, plus what came from the Ickes order for a six-day week, gives a total about approximately \$13.50 a week.

To have added another \$7.50 for portal-to-portal pay would have meant an extraordinary increase, and Wayne Morse, public representative on WLB, said in an earlier decision that this would encourage similar demands from other workers. It would have told labor leaders generally that, while they loyally honored the no-strike pledge, Lewis got special favors by endangering the national safety.

The trouble with the WLB decision is that the board itself virtually invited the miners and operators to get together on the portal question and then, when Lewis and the Illinois operators agreed, kicked out the agreement. The effect of the latest decision may be to delay a final wage settlement, and peace in the mines, for two or three years.—The Chicago Sun.

Brave Little Doris

This was has not been kind to Doris Duke Cromwell, the tobacco heiress. In New York at the time the Japs blasted Pearl Harbor, she was compelled to wait several agonizing days while Washington officials monopolized the Hawaiian wires with their silly reports. Not one single wire to find out if those dreadful bombs had damaged any of the priceless jade collection she keeps in her Hawaiian castle.

Then, last week, starting out for Reno, she was able to obtain only one box car for her riding horses and automobile—hardly the bare necessities for a jaunt to the divorce capital. Brave little girl though she is, Doris finally broke under the cruel burden. At Reno she complained to newsmen:

"Since the war makes it impossible for me to use my place in Hawaii and the situation in New Jersey precludes me from using my place in that state, I have determined to make Nevada my permanent residence." Poor, homeless wife. She too has discovered that Sherman was right.

But, then, Nevada has its compensation. Its convenient tax laws will assist Doris in carrying her enormous responsibilities as the nation's richest heiress. "Further," she said, "the tax laws of Nevada are so favorable in regard to property and inheritance, and that makes the state very suitable to my needs." Ah! Brave, patient, little Doris. Always counting her blessings.

Asked whether she planned to divorce her husband while in Reno, Doris, somewhat bored, replied, "Perhaps later on." That's Doris for you. Trivia such as divorces and marriages mean little to one who suffers comically. If she thinks of it, one of these days when she's downtown, she'll drop over and get her divorce.

What's a divorce, or a war for that, to our Doris, brave little girl that she is?—The Progressive.

THE TEARS OF THE CROCODILE

With all the fuss, and howling in circles, about the first and recent Rome bombing, many people who really believe in the credulous propaganda that Rome is intimately connected with some corner of the holy Province and, therefore, regard it as the center of spiritual nature and the pivotal point of their hope in higher civilization, are shocked into consternation and rightly so. For, lest their mushy sentiments may be shattered to bits and the dark curtain hiding these preposterous misrepresentations might be lifted. (Our good F. D. R. joined in with these mourners too.)

Yet, there are many more, thanks to the prevailing clear reason and honesty on which alone our human society can lean, who are not perturbed either by this bombing of Rome nor for the suffering our enemy might be compelled to go through. They are neither lamenting nor grieving since they understand that the ever living righteousness weeps not for the dead.

We hear of protests by soft hearted fanatics... We hear of Vatican displeasure and the prayer of the Pope... Indeed, we hear of their first concern in this War... When other great cities, churches and shrines were reduced to ashes by the enemy, when Athens (more ancient and worthy than Rome) was bombed by Nazi-Fascists, when Cairo and Mecca was assaulted from the air, Vatican was neutral... When Warsaw, Rotterdam, London and Belgrade, etc., etc., and its churches were brutally turned into shambles, the Holy See was silent... Are other cities and churches less holy than Rome...? Where millions of innocent human beings were slaughtered... there was no protest... Fascists were boasting... Nazis were threatening... and the satelites joined in the chorus...

But, let us look at Rome first from the realistic and practical point of view, and then from the historic and religious aspect: The present Rome, besides being one of the greatest military centers of our enemy, is check-full of ancient relics and precious antiques which were gathered in every aggression by plunder and robbery of

other races and Nations in Centuries past, and now propagated as Roman historic greatness. In the realistic and practical sense, Rome is the World's largest pawn-shop of stolen ancient treasures, racial and cultural valuables and arts, which should be returned to the prospective Nations they properly belong.

From the historic point of view, its statues, monuments, walls and structures of masonry and ancient architecture symbolize the mute and dismal failure of a dying Nation, and the worship of ill glorified conquest that should be deplored instead of venerated. No good shall be served by hugging the carcasses of the Roman political and social corruption which caused its inevitable destruction from within that, though once powerful but not really so great, we think as, civilization.

From religious point of view, Rome, the seat of autocratic and political church, pitifully astray of true teachings and philosophy of the Nazarene, whose organized influence and power keeps so large multitudes in grip and in mental and spiritual suspense. Whose hierarchy, rulers and medieval governments since "Borgia's" time brought about the inhuman Spanish inquisition for the glory of God and their own power. Whose virulent imposition might promptly re-enact an international inquisition today, were it not for the strength of the human mind and reason which is transcending the slavery chains in its relentless evolutionary surge into a new age.

Through false beliefs, outside gods and reliance on others, most of the good people of our race today are actually standing on their heads, while trying to go forward, and therefore, unwittingly looking on Rome in thus inverted and distorted position.

L. Wester, Washington, D. C.

EXPLOSIVE OUTPUT EXCEEDING DEMANDS

Uncle Sam is producing so much explosives of all kinds that output is being curtailed, according to President Charles Higgins of the Hercules Powder Company.

PROFIT SYSTEM IS STILL FAILING TO STEM INFLATION

"Free Economy Can't Cope with Crisis Of Excess Currency"

By SCOTT NEARING

Inflation is still with us. Prices are rising. Living costs are mounting. A dollar buys less today than it bought a month ago. Despite congressional debates and Presidential hold-the-line orders, price advances continue.

The situation has become so alarming that AFL Pres. William Green and CIO Pres. Philip Murray visited the White House on July 22 and told Pres. Roosevelt in so many words that unless prices were rolled back to the level of Sept. 15, 1942, organized labor would withdraw its support from the administration price and wage stabilization program. This means, in effect, that American workers will stop playing ball with the bosses and will once again use the time-honored methods of enforcing their demands.

Greer said that Price Administrator Prentiss M. Brown had failed to keep prices down. Unless the situation is changed for the better, Green added, "we will have to ask for his removal." Murray agreed.

This is the latest in the long series of episodes arising out of frozen wages and advancing prices. Day by day, as housewives struggle to make a stationary wage cover a rising price level, resentment mounts and rank and file pressure upon labor officials increases. The labor officials call on the President and the President calls on the price administrator—to do what?

Excess Buying Power

Brown faces the same situation, but in aggravated form, that confronted Price Administrator Leon Henderson during the early days of "stabilization." The American people have \$20-\$30 billions of purchasing power over and above the available supply of civilian goods. If the tax bill were doubled, much of this sur-

plus purchasing power would be absorbed. Or, if the government, in addition to withholding 20% of wages and salaries as income tax, would withhold another 20% as compulsory savings, there would be some hope of meeting the problem. But neither congress nor the administration is willing to adopt such heroic measures. Instead, they tinker with rollbacks and petty subsidies while the pressure of excess purchasing power bids up the prices of scarce civilian goods.

Excess purchasing power, under a free economy, will result in rising prices. It is as inescapable as the rules of addition and subtraction. The wage-price impasse will break Prentiss Brown's official neck as it broke Leon Henderson's, and as it will break the neck of Brown's successor.

A story is told of a court case in France during the inflation that followed World War I. When the case was called, one of the attorneys failed to appear. The judge was irritable and the court was buzzing with speculation when a partner of the missing lawyer hurried into the courtroom.

"Your honor," he addressed the judge. "We are extremely sorry for this delay but my colleague has just met with a great misfortune."

"Indeed," replied the judge. "What has happened?"

The attorney answered: "He has just been made finance minister of France."

When Prentiss Brown has been swamped by the flood of rising prices, an equally great misfortune awaits his successor.

LABOR DEMANDS VOICE WHEN PEACE IS WRITTEN

Organized labor is determined that the post-war peace conference "shall not be transformed into a sordid, territorial grab-bag." To see that the right kind of treaty is written, it will demand a peace at the peace table, President William Green of the A. F. of L. declared this week.

IN THE WIND

From THE NATION

The propaganda broadcasts of Robert H. Best, American traitor, on the Berlin radio are now followed by this announcement: "The commentators by Robert H. Best are his own and do not necessarily represent the views of this nation."

Showing of the Negro movie "Cabin in the Sky," at the Murray Theater in Mount Pleasant, Tennessee, was halted half an hour after it opened. A mob gathered in front of the theater and its leader ordered the manager of the theater to stop the showing. The manager went to the sheriff and asked what he should do. The sheriff advised him to obey the mob.

The political values of the Norman, Oklahoma, Daily Oklahoman are revealed in two editorials published the same day. On Mussolini: "If he had died before he sent his soldiers to invade Abyssinia, he would have ranked in future history with those who served wisely and patriotically and well." On Henry Wallace's Detroit speech denouncing fascism: "While Americans died in Sicily, Henry talked politics."

Anti-Japanese sentiment on the West Coast is being used by an outfit called the Home Front Commandos, Inc., to promote drastic anti-alien legislation. One of its leaflets advises immediate action, because "the Pacifists, the Sob Sisters, the Religious Cliques, and the Brothery Love gang will frustrate anything that may be attempted when peace comes. Now is the time to prepare for the Peace-Time War."

Exegesis: Editor and Publisher interprets Westbrook Pegler's position for the press: "Pegler is not against unionism. As a matter of fact, he is for it. He expressed great concern that the reaction that might take place with a change of administration in 1944 will go too far against unionism and might tend to build up a fascist organization."

An Italian underground organization, Justice and Liberty, has recently sent a group of members from its United States branch to Italy, "to continue... their fight in the heart of the struggle"

Festung Europa: The Nazi propaganda office in Brussels arranged for a captured Russian tank to be driven through the streets. The Brussels covered it with flowers... A Nazi paper in Lodz, Poland, urges German residents to wear their racial insignia as a "gesture of courage." "Whoever wears the German sign proclaiming his German nationality proves that he does not wish to be lost in the crowd."

INCOME TAKERS REVEALED AS CHIEF BENEFICIARIES DURING RECENT DECADE

Increased National Income Meant More For Big Owners, Commerce Department Survey Shows—Salaries and Wages Don't Reflect Values Added by Labor

In spite of policies which have won much labor support for President Roosevelt, property interests have advanced much more rapidly than the gains of workers under New Deal management of the nation. Although many big business voices have cried that the administration is pro-labor, the increase in income from the control of property during the decade ending in 1942 was four times as great as the increase in salaries and wages.

That no fundamental changes in class relationship have been effected by Roosevelt policies, and that the owning class is still in a position to take the lion's share of the wealth of industry and labor, now and after the war is over, must be conclusion reached by a study of a Department of Commerce survey.

Benjamin C. March, executive secretary of the People's Lobby, has issued a report on Commerce Department surveys which emphasizes the following significant facts:

"In 1932 national income was in round figures \$39.9 billion; in 1942, \$66.7 billion—an increase of 200 per cent.

"In 1932 income from ownership or control of property—net income of incorporated business and of proprietors, and from interest and net rents and royalties—was \$4.3 billion; in 1942, \$28.4 billion—an increase of 284.4 times, or 681%, which is over four times the increase in income from salaries and wages in private industry."

How Rich Are "We"?

Harold Ickes tells us that "we"—meaning the people of these United States—are worth 12 trillion dollars. The editor of this humble publication doesn't know exactly how much that is, but somebody has figured out that it amounts to \$88,888 for every man, woman and child in the nation; that's your share and my personal share of all the resources of the country.

We would be interested, time permitting, in interviewing each of our readers and asking: "Do you have your share?" Not that we don't know the answer already, but we'd enjoy hearing the high class profanity which such a question would be bound to evoke.

The fact is that we don't own any sum because the wealth that constitutes the nation is not the property of the people of the nation. It is the property of a few who use their holdings to exploit the many who develop and use the wealth which nature gave to America.

There's the point that Socialists make: They say that the wealth of America should be the property of the American people. However, Socialists don't propose to divide up 12 trillion dollars worth into 130 million parcels. They don't want the basic wealth to be owned individually, but collectively.

Capitalist columnist Paul Mallon skirts around the Socialist issue in a long, graceful sweep by asserting that the resources upon which Ickes has placed a value are not worth anything until they are exploited. However, says Mallon, the exploitation must be "for profit," and while he doesn't emphasize "PRIVATE" profit, that is what he clearly implies.

Socialists agree with the first part of Mallon's statement: The resources of the nation are worth nothing until human labor is applied to them. But we disagree with the implication that some person or persons must make a private profit before it is possible to dig coal from the ground and till the soil.

Instead for private profit, Socialists stand for public profit. The latter is not measured in dollars nor in the ability of one man to reap the benefits of another man's labor, but in the well-being of the American people.

If we owned the wealth that is America socially, as Socialists propose, we'd all be as rich as Ickes said we are. So long as we permit the nation to be privately owned the owners will be rich and powerful and the workers will be poor and dependent.

We were worth 12 trillion dollars all during the depression that began in 1929. All the resources were there. But we had poverty and breadlines and misery because the few who do the owning just wouldn't let us use our wealth for our own profit.

And we'll have more depressions and more poverty until we make America the property of all the American people.—Reading Labor Advocate

The Shape of the World To Come

The British Air Ministry gleefully releases a story of two British airmen who terrorized a Sicilian village in which an anti-fascist revolt was taking place. Having suppressed the revolt, the airmen became great friends with the local Baron and the Fascists chief.

British airmen are drawn from the ruling clique of England and these terrorists merely acted in accord with their class interests and training in suppressing a "democratic" revolt which might conceivably damage the rule of their class brothers.

But the British section of Amgot is composed of exactly the same type of men; the men who are going to rule Italy during the interregnum between war and pacification.

The American section of Amgot, broadcasting to the Italian people, threaten them with something that has not existed in the world for the past two thousand years. They threaten the Italians with a "democratic" government.

It is possible that the college punks do not know the difference between democratic government—i. e. government by direct action of all concerned, and republican government, i. e. government by freely chosen representatives. The ignorance of the average American university graduate is only excelled by his assumption of an equal ignorance in others.

Be that as it may, The American manifesto promises the Italians a free choice in their form of government as long as they don't choose fascism or anarchy. The right of the Italians to choose either of these forms is abridged. Our new democrats will have the right to choose between the tweedledees and the tweedledums chosen for them by their new gaudieres.

On the other side of Europe, the Russian government is lifting the curtain on its view of post-war Europe. Its stooge, the Free German Committee, is making an appeal for revolt, not to the workers of Germany, but to the Junkers of the Imperial Army who have always regarded Hitler as an upstart. The Germans quoted as example are not the heroic revolutionaries of Hamburg and Berlin of 1918, but such vermin as von Stein, Arndt, and Clausewitz.

In Italy, Cardinal Fossati, generally regarded as the unofficial mouthpiece of Vatican, tells the faithful of Turin: "It is a crime to interfere with the work of Badoglio (or any orderly government) in any way, even by criticism."

Taking these straws and relating them to the known facts of the diplomatic phenging behind the scenes, it seems possible that the threatened export of four freedoms will boil down to but one freedom for the European worker; the freedom to say, "ja, dada, oui, or yessir" to the plans of the political helots of the international plunderbund.—Industrial Worker.

Co-ops Throughout The World Observe International Day

LONDON.—The International Co-operative Alliance, which at the outbreak of the war had a membership of 72 1/4 million members of co-operatives in 34 countries, called on co-operatives throughout the world to continue the traditional observance of International Co-operative Day in spite of wartime conditions which have cut deeply into the tissue of international co-operation.

"The advantages and potentialities of the co-operative economic system are being more and more recognized among all sections of the people and of their leaders in search for a new basis of world economy which will do away with the evils and inequalities of the old profit-making system and will assure freedom and security to all nations and all individuals like," the ICA declared in issuing its call.

Never judge a man by his manners toward his superiors; judge him by his manner toward his inferiors.

One-fourth of all occupational accidental deaths happen on farms.

ORGANIZED LABOR LARGEST WAR RELIEF DONOR

Organized labor in the last six months has become the largest donor to war relief in the nation. Despite heavier taxes, increased living costs and War Bond purchases, the CIO and AFL together have raised more than \$30,000,000 for war relief purposes. Their efforts on behalf of this year's Red Cross drive netted donations totaling \$14,000,000.

COPYREADER FINDS ERROR IN WAR BOND

Better take a quick look at any \$50 War Bond in your possession. A New York newspaper copy reader did just that this week and discovered while reading fine type that his bond had a redemption value of only \$25.

Treasury officials said that the discrepancy was the result of a typographical error that had been discovered six months ago. Curiously, the information was not imparted to the public.

Whether your time calls you to live or to die, do either like a prince.—Sidney.